

AUTOBIOGRAFIE VAN EEN EUROPESE YOGI

Atma Muni, Lucien Mertens

AUTOBIOGRAFIE

Het leven van Lucien Mertens, beter bekend onder zijn yoganaam Atma Muni, zoals hij het zelf vertelde in kleurige anekdotes.

20 – 30 december 2021

Neergeschreven door Ilse Broekaert,
ilse.broekaert@gmail.com

Ik heb een heel vol leven achter de rug en ik heb ongelooflijk ver teruggaande herinneringen. Ik heb ook een goed geheugen.

In mijn oudste herinnering ben ik 10 maanden oud. Het zijn flarden, vooral van voor de oorlog en van toen de Duitsers binnen vielen. Vanaf mijn twee jaar heb ik veel persoonlijke herinneringen. Ik zou daar een boek over kunnen schrijven. En dat wil ik nu doen, voor mezelf, voor mijn familie en voor iedereen die geïnteresseerd is. Ik was nog geen zeven toen we bevrijd werden. Natuurlijk, in mijn jonge jaren heb ik tien jaar overwegend in mijn bed gelegen. Pas daarna is voor mij het leven begonnen. Ik ben toen een beetje uit de band gesprongen en heb mijn schade ingehaald. Tot ik dan min of meer volwassen, als adolescent, mijn yogaleven begonnen ben.

Ik heb altijd met open vizier geleefd. Ik ben een mens: ik heb mijn fouten, ik heb mijn kwaliteiten. Iedereen mag mij kennen zoals ik ben.

Het begin

Ik ben geboren op 17 oktober 1937. Mijn ouders waren straatarme mensen, zoals een groot deel van de bevolking in de jaren dertig. Het waren crisisjaren. Mijn moeder was geboren in 1898 en was dus vijftien jaar toen de Eerste Wereldoorlog uitbrak. Mijn vader was van 1890 en heeft in de Eerste Wereldoorlog meer dan twee jaar aan het front gezeten. Dat heeft zijn leven getekend. Vandaar dat hij, toen hij terugkeerde in het burgerleven, een atheïst werd. Niet uit filosofische overwegingen, maar hij was zo hard getekend door wat hij meegemaakt had, dat het niet kón dat God bestond. Hij was ook wel een beetje een egoïst geworden door die ervaring en wou van het leven nemen wat hij kon.

Mijn moeder was de oudste van verschillende kinderen. Ik heb een hele resem nonkels en tantes, maar ik heb er weinig contact mee gehad. Als oudste heeft mijn moeder nauwelijks schoolgelopen: zij moest voor de kinderen zorgen, omdat haar moeder gestorven was in 1913, nog voor de Eerste Wereldoorlog begon. Ik heb geen enkele van mijn grootouders gekend. Van slechts één grootouder heb ik een foto gezien: dat was van de vader van mijn moeder. Op dat portret zie ik veel fysiologische gelijkenissen. Hij was een heel strenge man. Hij had een taxibedrijf, met paarden en koetsen. Hij was daardoor schatrijk geworden. Desondanks was mijn moeder straatarm. Daar vertel ik later meer over. Mijn moeder kon lezen en schrijven zoals een leerling van het tweede leerjaar. Ze was een heel devote vrouw, maar niet parochiaal. Ze was niet katholiek, maar wel christelijk.

Ik ben dus grootgebracht binnen die twee uitersten: "God bestaat niet" en diepe, innerlijke devotie.

Mijn eerste herinnering

Volgens mijn ouders was ik 10 maand oud, toen ik op het schommelpaard zat. Dat moet een klein paardje geweest zijn, maar in mijn herinnering is het groot. Wij woonden in een huisje van de jaren 1700, eigenlijk een klein krot. Het was er wel kraaknet: bij mijn moeder kon je van de vloer eten. Dan zaten we met de familie - vader, moeder en mijn drie oudere broers - in de kleine woonkamer waar een Leuvense stoof stond. Men had er dat schommelpaard gezet. Ik schommelde zo hard dat ik over het hoofd van dat schommelpaard vloog. Mijn moeder krijste en ze moesten me opvangen, zodat ik niet op de grond zou belanden. Mijn moeder was geweldig bang en toch zetten ze me telkens opnieuw op dat paard. En ik deed dat opnieuw en opnieuw: schommelen tot ik over dat hoofd vloog. Ik schaterde van het lachen. Dat kan ik nu nog voelen, hoe ik toen schaterde.

De steile trap

Ik herinner me ook dat we thuis een steile trap hadden. Iedereen is daar ooit afgevallen. Ik ook. Dat heeft mij trouwens getekend voor het leven, want ik ben daardoor halfdoof geworden aan mijn linkeroor. Als peuter ging ik zelf die trap af. Ik had een pofbroekje aan waar ik eigenlijk uitgroeid was. Die rekjes rond mijn beentjes zaten erg strak. Onderaan de trap gezeten, riep ik naar mijn moeder: "Dat spant! Dat doet pijn!" Mijn moeder antwoordde: "Houd dat nog maar eens aan!" Een herinnering aan een klein ongemak...

Ik zat dus in het eerste leerjaar - het zal winter geweest zijn, want ik was thuis komen eten - en ik moest terug naar school voor de namiddag. Ik had gebreide handschoentjes aan. In het naar beneden gaan van die steile trap schoof ik met mijn hand over de gladde leuning. Om niet voorover te stuiken, heb ik mij achterover laten vallen, maar toen botste ik met mijn achterwerk telkens - tak, tak, tak - op die korte treden naar beneden. Om dat te verhinderen heb ik dan mijn hielen naar achteren getrokken, en daarmee ben ik uiteindelijk toch voorover gestuikt vanop een hoogte van zo'n elf treden. Ik ben met mijn hoofd op het beton terechtgekomen. Daar ben ik bewusteloos

blijven liggen. Mijn moeder heeft me daar opgeraapt en heeft me naar boven gedragen. Ik ben bewusteloos geweest van 's middags tot ongeveer middernacht. Mijn moeder was aan 't wenen en was tegen mij aan 't spreken. Toen gingen mensen niet direct naar een ziekenhuis. Men had geen telefoon. Men deed dat niet. Rond middernacht ben ik bijgekomen. Mijn rechtermondhoek lag tegen mijn rechteroor, mijn gezicht was rechts helemaal verlamd en mijn rechteroog stond vierkant open. Ik was een monster. De dokter is geweest en dan zijn wij regelmatig gedurende een paar maanden naar een specialist moeten gaan. Die vroeg aan mijn moeder, "Madammeke, herinnert ge u, als ge hem opgeraapt hebt, stond zijn mond dan al scheef en was dat oog open of is dat daarna traag gekomen, want dat maakt een groot verschil? Als dat daar al stond als ge hem opgeraapt hebt, is het voor zijn leven. Als het traag gekomen is, bestaat de kans dat het terug in orde komt." Het heeft maanden geduurd eer mijn gezicht terug normaal was. 's Nachts stond mijn moeder aan mijn bed om mijn rechteroog toe te doen. Dat heeft ook mijn binnenoer beschadigd, vandaar dat ik zo goed als doof geworden ben links. Daar heb ik de rest van mijn leven mee moeten leren leven. Ik heb dus in mijn leven nooit stereo gehoord en ook gesprekken aan tafel met veel volk vind ik zeer moeilijk om te kunnen volgen. Dankzij mijn nieuwe koptelefoon hoor ik nu bij sommige muziek toch wel wat in mijn linkeroor.

Wij woonden in de A.B.-straat, een zijstraat van de Katelijnestraat, op misschien nog geen tweehonderd meter van de Sint-Romboutskathedraal en op nog geen honderd meter van het paleis van de kardinaal in het centrum van de stad. Het huisje lag achter een overwelfde poort, die toegang gaf tot meerdere woningen. In die straat stonden allemaal hetzelfde soort huisjes en appartementje uit de jaren 1700. Ik heb geen idee wat het vroeger geweest is, maar in elk geval géén klooster of begijnhof, heeft men mij verteld. In die tijd was het wel mooi: al die muren waren gewit en op de vensterbanken stonden geraniums. Nu is dat helemaal gemoderniseerd met garages enzovoort.

Om op straat te komen, moest ik altijd door die overdekte toegang. Ik herinner me dat ik als peuter naar buiten liep. Het was toen nog veilig op straat: er waren geen auto's. Met de vrienden keken we dan in prentenboeken. De haarkapper die ik heel mijn jeugd gehad heb, woonde in de A.B.-straat, een paar huizen van dat poortgewelf vandaan. De tweede oudste dochter van de kapper heette Jenny, toen een meisje van 18 à 19 jaar. Ik zei altijd: "Dat is mijn lief!" Als ik haar zag afkomen, dan rende ik naar haar toe. Ze pakte me op en vanop haar arm zei ik dan tegen haar: "Gij zijt mijn lief!" Ja, Jenny was een mooi meisje. Ze had nog zussen en broers en een van haar jongere broers, Gérard, was mijn speelkameraadje tijdens mijn jeugd. Ik kon lang geen "r" uitspreken en ik noemde hem 'Gé-jaai'. Ik was pas elf toen ik de "r" leerde uitspreken. Dat was in Esneux gedurende mijn schoolkolonietijd.

Toen ik tweeënhalf jaar oud was, stond ik te wachten aan die poort op mijn neef Theo die op bezoek kwam bij mijn moeder. 's Anderendaags moest hij voor zijn gezondheid naar een schoolkolonie gaan in Oostende. Hij kwam een goeiendag zeggen. Mijn moeder had beloofd, "Als ge komt, dan bak ik frietjes!"

Aan de overkant van de straat, aan de Sint-Katelijnestraat, een huis of vier daarvandaan, stond er een beplasterde muur en daarnaast was een platform, dat liep tot aan de Melaan. Het is te gek om te zeggen, maar op dat platform stond een Belgische militair, met een lange jas met opengeklapte kleppen opzij en een geweer op zijn schouder. Ik stond daar verbaasd naar te kijken met de vraag in mijn hoofd, "Wat staat die daar te doen, in godsnaam, op dat platform?" En toen kwam mijn kozijn en ik heb nog gezegd, "Kijk eens daar, die soldaat die staat daar!" We hebben daar samen naar gekeken. Dan zijn we samen binnengegaan, heeft mijn moeder frietjes gebakken en is het gedaan met die herinnering. Nu is dat mijn hele leven een vraagteken gebleven. Iedereen heeft altijd gezegd, "Dat kan niet, wat gij daar vertelt, waarom zou een soldaat nu op dat platform gestaan

hebben?" Zo'n dertig jaar later kwam ik die neef nog eens tegen. "Ik heb een vraag voor u", zei ik hem. En hij bevestigde alles: dat wij samen naar die soldaat hadden staan kijken en dat mijn moeder frietjes had gebakken toen. Dat was voor mij een balsem op mijn ziel, want ik ben heel mijn leven lang uitgelachen geweest omdat ik dat gefantaseerd zou hebben.

Ik was ook ongeveer tweeënhalve jaar oud toen de Duitsers binnenvielen. Aan het einde van onze poort was rechts een huis, een muur en verder de katholieke technische school aan de Melaan in Mechelen (nu Jef Denynplaats). Die school was helemaal onderkelderd met schuilkelders. Toen werd gezegd dat de Duitsers binnenvielen, vluchtte iedereen naar die schuilkelders. Ik ook, aan de hand van mijn moeder. Met een trap moest je naar beneden en we zaten daar met tamelijk veel mensen in, bang af te wachten. Waarom bang? Omdat de Duitsers zich in de Eerste Wereldoorlog als bandieten hadden gedragen en veel leed veroorzaakt hadden natuurlijk. Toen ging de deur boven aan de schuilkelder open en een man kwam halverwege de trap met de boodschap: "Ge moogt naar huis gaan, ge moogt gerust zijn; ze zijn het land binnengevallen en deze keer zijn ze vriendelijk."

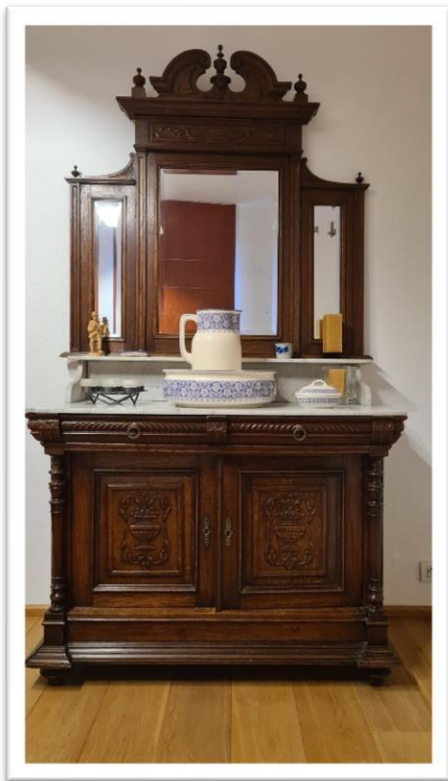
Ik herinner mij nog zeer goed de gevoelens van angst die bestonden. Je moest zien met wie je sprak, wat je zei tegen wie, dat was allemaal gevaarlijk. Je moest vertrouwen hebben in mensen. Wij wisten dat er in onze omgeving collaborateurs waren. Met hen moest je dus heel voorzichtig omspringen, zoals met die vrouw van lichte zeden van het dichtstbijzijnde café. Zij sliep met de Duitsers, ze wiegde met haar heupen en we noemden haar "het Schuddegat".

In de Minderbroedersgang tegenover de Sint-Rombouts kathedraal was een oude kerk. In de Eerste Wereldoorlog had die gediend als hooimagazijn voor de paarden. In deze oorlog diende dit kerkje als voorraadkamer van de Duitsers voor allerlei zaken die wij onder de oorlog niet hadden, zoals wijn en

etenswaren. Daar konden wij alleen maar van dromen. Als ik al eens uit mijn bed mocht en buiten kon komen, was het altijd "Past op voor de Duitsers!"

Toen ik vijf jaar was, kon ik al hoofdrekenen. Ik schiep daar veel genoeg in. Ik had eens uitgerekend hoeveel dagen ik nu al leefde. Als bedlegerig kind sinds mijn vierde, leefde ik heel veel in mijn hoofd. Je hebt niets anders te doen buiten een beetje spelen in bed. Ik kende de maanden en het aantal dagen per maand al lang voor ik naar het eerste leerjaar ging. Zelfs de schrikkeljaren kende ik al. Eigenlijk weet ik niet waar ik die kennis haalde, want boeken hadden we niet in huis. Dus op een dag telde ik alles op in mijn hoofd: van 17 oktober tot het eind van de maand, dat is 14, plus november en december, dat is plus 61, dus dat is dan 75 en dan 1938, dat zijn er 365 bij, dat maakt 440, enzovoort. Rekening houdend met het schrikkeljaar 1940 kwam ik uit op een bepaalde som. Ik zei toen tegen moeder: "Zoveel dagen leef ik al!" "Zotteke," antwoordde ze, "hoe kunt gij dat nu weten?" Ik was op mijn teen getrapt en later op de dag kwam een van mijn oudere broers binnen. Ik herhaalde wat ik berekend had. En hij wuifde het ook weg en zei dat hij het eens correct ging uitrekenen. Verbaasd, zei hij toen: "Hey, gij hebt dat juist uitgerekend, hoe kunt gij dat!?" En ik antwoordde dat ik gewoon alles in mijn hoofd had opgeteld. Dat was voor mij ook een moment van zelfbewustwording, waarin ik voelde dat ik bepaalde dingen tóch kon, terwijl ik ziek was.

De chocoladedief!

Naast het bed van mijn ouders stond een wastafelkast met daarop een kom, een kruik en een zeepbakje. De kast had links en rechts een zuil en onder de deuren een brede band.

Voor de oorlog, stak er in de linkerlade altijd een voorraad chocoladerepen.

Mijn grote broers riepen mij fluisterend toe om een reep chocolade te stelen en die hen te bezorgen. Om er aan te kunnen, moest ik op die band gaan staan, me vasthoudend aan de zuil, dan boven mijn hoofd de lade opentrekken om zo blindweg een reep te pakken...

Ongeneeslijke leverziekte

Toen ik vier jaar was, werd ik ziek. Ik heb tot mijn 14 jaar mijn leven overwegend in mijn bed doorgebracht: ik ben niet naar de kindertuin geweest en minder dan 50 procent naar de lagere school.

Volgens de dokters had ik een ongeneeslijke leverziekte en tegen mijn moeder werd altijd gezegd: "Madammeke, bereidt er u op voor, die jongen kan niet blijven leven, die gaat nooit volwassen worden." Daar werd rekening mee gehouden bij ons thuis: ik was het pamperkindje voor wie men moest zorgen omdat het niet ging blijven leven. Ik heb dat altijd gehoord, want tegen een kind spraken de dokters toen niet, ik heb dat laten bezinken. Ik heb heel mijn kindertijd geleefd met de

zekerheid dat ik niet ging blijven leven. Dat word je gewoon, ik heb daar niet van afgezien. Ik heb dat gewoon genoteerd.

Hoe brengt een kind de tijd door in bed? Soms speelde ik met de eenvoudigste prullen. Ik had ook een zee van tijd om mezelf vragen te stellen: "Waarom lig ik in bed en spelen mijn kameraden voetbal op straat, of met de knikkers tussen de kasseien, of met de tol of bikkels, wat toen gebruikelijk was? Bestaat God of bestaat die niet? Wat is het universum? Of wie ben ik?"

Deze gedachten hielden mij jaren bezig, ik verinnerlijkte zo en werd daardoor meditatief van aard.

Ik was zeer gevoelig en leefde soms in een andere, geestelijke wereld. Dat bezorgde me af en toe ook angsten en ik had dikwijls het gevoel dat ik door een macht geleid werd.

Wij hadden één boek thuis en dat was een wereldatlas, in afleveringen gepubliceerd in het dagblad "De Dag". In mijn bed leerde ik de hoofdsteden van Europa, alle hoofdsteden van de Verenigde Staten, de landen van Azië, ... Voor mij was de wereld al een beetje bekend, als kind.

In het eerste leerjaar was ik maar weinig aanwezig geweest. We hadden allemaal oude onderwijzers daar. Het was een parochieschool. Ik heb niet leren lezen in het eerste en ik moest dubbelen. We schreven toen nog met een griffel op een lei.

Van het tweede leerjaar herinner ik me heel weinig. Ik weet alleen dat die onderwijzer waarschijnlijk een homo was: hij poeierde zich alle dagen in de klas. We noemden hem "de Poeierdoos".

In het derde leerjaar ben ik een heel jaar lang niet naar school gegaan. Het jaar daarna was er een graadklas. Ik mocht alleen 's morgens gaan en toen heb ik alle oefeningen van het derde én het vierde gedaan, zowel rekenen als taal. Zo heb ik een jaar ingehaald.

In het vijfde jaar ben ik ook bijna niet op school geweest, omdat ik op schoolkolonie werd gestuurd.

Mijn broers

Onder de oorlog was er vaak hongersnood. Mijn vader, mijn oudste broer Théodore en mijn tweede oudste broer Theofiel, die respectievelijk 17.5 en 14 jaar ouder waren, werden allemaal naar Duitsland gestuurd om te gaan werken. Mijn vader en mijn oudste broer moesten nadien naar Noord-Frankrijk. De tweede oudste was eerst terechtgekomen in een beenhouwerij in Duitsland. Hij was zelf beenhouwersgast en hij zat daar omdat alle Duitse mannen de burgerjobs verlaten hadden om bij het leger te gaan. Hij was daar goed ontvangen en hij had genoeg eten. Toen kwam hij met verlof en daarna werd hij opnieuw naar Duitsland gestuurd, maar deze keer kwam hij in een kamp terecht; ik denk dat het in Braunschweig was. Hij schreef naar huis, "Ge moet u geen zorgen maken, ma, ik zit in een kasteel en ik trap tot aan mijn knoesels in de tapijten, ik heb het heel goed." Dat was louter om haar gerust te stellen, want achteraf bleek dat hij in een kamp zat waar hij nooit levend was uitgekomen als hij daar had moeten blijven. Hij is daar gaan lopen, samen met zes andere Belgen. Ze hadden gevraagd aan degene die niet meededen om een rel uit te lokken en daarvan hadden ze dan gebruikt gemaakt om te ontsnappen. Met een verlofpas van één persoon, waarin ze van het cijfertje 1 een 7 hadden gemaakt, hebben ze de trein gepakt tot aan de Duitse grens. Op dat ogenblik sprak mijn broer al heel vloeiend en smetteloos Duits. Juist voor de grens zijn ze uitgestapt en dan was het ieder voor zich.

We lagen in ons bed, het was middernacht en er werd op de deur geklopt. Wij hadden een hele dikke, houten deur. Mijn moeder en vader wakker. Wij ook wakker, want alle kinderen sliepen met onze ouders in dezelfde kamer. Mijn vader ging naar beneden en het was dus mijn tweede oudste broer, Theo, besmeurd met slijk. (Als mijn moeder Theo zei, dan kon je horen aan de klank of ze nu Theofiel of Théodore bedoelde.) Hij kwam naar boven en mijn moeder vroeg: "Wat komt gij doen?" Hij antwoordde: "Ik ben met verlof." We hadden weinig eten, maar we hebben toch nog iets klaargemaakt. Hij nam een bad in de gegalvaniseerde kuip met warm water uit de ketel die op de

Leuvense stoof stond. Zo zat hij daar met opgetrokken knieën midden in de kamer. 's Anderendaags 's morgens zei hij dat hij gelogen had en dat hij gaan lopen was. "Ze zullen me gaan zoeken en als ik hier blijf, ben ik een gevaar voor de familie". Toen moesten er oplossingen gezocht worden. We woonden op de bovenverdieping en achteraan hadden we een afhellend schuin dak van golfplaten dat uitgaf op twee koertjes van twee winkels in de Katelijnestraat in Mechelen, een kruidenier en een beenhouwer. Dat waren betrouwbare mensen en mijn moeder had verteld dat onze Théo was thuisgekomen en dat hij moest kunnen ontsnappen in noodgevallen. Ze hadden gezegd dat hij altijd over het dak kon komen naar eender welk koertje, de winkel door, de Katelijnestraat in en weg. Dat heeft hij twee keer moeten doen. De eerste keer hebben ze de deur met de kolf van een geweer kapotgeslagen en stormden ze allemaal met het geweer in aanslag de trap op. Hij was dus langs het venster gaan lopen. De tweede keer was ik niet thuis. Mijn broer heeft uiteindelijk gezegd dat hij niet kon blijven en dan is hij ondergedoken bij een zuster van mijn moeder in de Zijpestraat, een parallelstraat aan de Battelsesteenweg. Daar heeft hij twee jaar gezeten op een mansardekamer. Hij moest stil zijn, kon wat schilderen en lezen. Wat niemand in de familie wist, was dat hij al als zestienjarige (hij was geboren in 1923) bij de weerstand was aangesloten, van in het begin van de oorlog dus. Zelfs thuis wist niemand dat. Hij zei: "Ik ga slapen bij mijn vriend in Muizen, om te studeren en te leren." En ondertussen moet hij dan sabotage-opdrachten uitgevoerd hebben.

Drie huizen verder van de mansarde waar hij zich schuilhield, woonde een van de kopstukken van de collaboratie. Deze man kwam dikwijls dronken thuis 's nachts en dan schoot hij met zijn revolver in de lucht en riep: "Ik weet dat er hier ergens verborgen zitten en ik zal ze vinden!"

Die nonkel (de man van mijn tante) had in zijn tuin een soort schuilkamer gemaakt. Bovenop waren dat planten in bakken. Daar is mijn broer eens moeten gaan schuilen. Dat heb ik jaren later gehoord van mijn tante.

Mijn moeder is ooit op het *Kommandantur* moeten komen. Die Duitse officier had gezegd, "Madammeke, ge moet zeggen waar uw zoon is. Als ge het niet zegt, steken we heel uw familie in het concentratiekamp." Ondanks de grote schrik, kreeg ze toen een adrenalinestoot en begon ze te roepen: "Gijle hebt mijne zoon weggestuurd! En gijle moet zeggen waar hem is! En ik ben de moeder! En ik wil weten waar dat hem is! Ik weet het niet! En ik heb al lang geen nieuws meer!" Die officier kalmeerde en die zegde, "Madammeke, als we hem vinden, zulde gij de eerste zijn die het weet." Naast hem, aan een bureau, zat een collaborateur en die zei, "Ik geloof u niet, hoor." Toen ze thuiskwam, daverde ze nog op haar benen.

Ik ben dood...

Toen ik 5 jaar was, had ik een nare droom.

Ik wandelde langs de Dijle en werd me plots bewust dat ik gevolgd werd door twee Duitse soldaten. Ik werd bang en versnelde mijn pas... wat de Duitsers nu ook deden! Toen probeerde ik te lopen, maar zoals dat in een droom kan voelden mijn benen als verlamd en liep ik zoals in een vertraagde film terwijl de Duitsers juist heel snel liepen. Toch vloog ik ineens met grote snelheid vooruit en liep over de Kraanbrug richting Sint-Rombouts kerk en voor ik het wist, stond ik boven op de toren.

Ik keek naar beneden en zag dat de soldaten kwamen aangelopen. Ze keken rond en plots zag één van hen mij boven op de toren staan. Hij schouderde zijn geweer en schoot.

Normaal in zo'n angstdroom wordt je dan wakker voor je geraakt wordt, maar in mijn droom werd ik midden in de borst geraakt en viel ik naar beneden.

Ik schoot wakker, vloog overeind in mijn bed en riep luidop: "Ik ben dood!"

Mijn moeder kwam bezorgd aangelopen en vroeg wat er scheelde en ik herhaalde luid roepend: "Ik ben dood!"

Jaren lang bleef de impact van die droom me bij en ik bleef overtuigd dat ik toen stierf...

Ratten en muizen

Opzij van onze woning waren wij door één van de overdekte vlieten verbonden met het magazijn van voedingsgroothandel Huyghebaert. Via die overdekte vliet verplaatsten waterratten zich tot in onze woonruimten. Tijdens de nacht liepen deze grote, bruine waterratten met grote drukte onder onze bedden. We waren dat gewoon...

Op een nacht liep een rat over het lichaam van mijn moeder, van voeten naar hoofd en omgekeerd. Toen zwierde ze haar dekens met haar benen krachtig in de lucht, zodat de rat met een schreeuw tegen de wastafelkast vloog.

Mijn ouders zochten toen naar een oplossing om van die ratten bevrijd te worden. Een klant in het stamcafé van mijn vader vertelde dat die ratten een leider hebben: 'Als je die rat kan vangen in een val, moet ge die omhoog ophangen aan de muur. Dan zullen die ratten verhuizen.' En zo geschiedde. De volgende nacht hoorden wij vanuit ons bed een grote bedrijvigheid en de ratten verdwenen voorgoed.

Daarna kwamen de muizen...

Einde van de oorlog in zicht

Dan kwam stilletjes aan het einde van de oorlog in zicht. De geallieerden waren geland in Normandië. Wij hadden in de linnenkast achteraan een klein bakelieten radiootje, waarop we via de langegolf alle dagen luisterden naar het BBC-nieuws van 18u in het Nederlands. Ik zie ons nog zitten: Vader en Moeder op de grond gezeten, met de deuren van de linnenkast open. En ik zat daarbij, luisterend naar het nieuws over de vorderingen en de bombardementen. Het oprukken van het leger na de landing van Normandië was een heel traag proces. Als ze je pakten met een radio, dan vloog je met de familie naar een concentratiekamp.

Mijn vader stond op een hoek van de Katelijnestraat te babbelen. Ik stond te luisteren. Ze waren bezig over de vooruitgang van de geallieerden, "Wanneer gaan die hier zijn?" Mijn vader zei, "Onzen Theo, die zegt dat ze binnen veertien dagen hier zijn." Een van die andere mannen zegt, "Wat weet die snotneus daar nu van?" In '44 was hij twintig jaar. In die tijd was je toen nog een snotneus. Twee weken later waren de geallieerden er. Mijn broer had gelijk gehad.

De Duitsers begonnen stilletjes aan in te pakken en weg te trekken. Je zag dat overal gebeuren. Magazijnen werden leeggehaald. Vrachtwagens werden volgeladen. Ik ging buiten. En mijn moeder waarschuwde opnieuw om niet in de buurt van de Duitsers te komen, "want die zijn nu slechtgezind. Die moeten gaan lopen en ge weet niet wat die nu uitsteken." Ik moet tot aan de Wollemarkt gelopen zijn waar ze dat hooimagazijn aan het leegmaken waren. Ik stond daar te kijken, geparalyseerd. Een Duitser op die vrachtwagen zag mij staan, als kind van zes jaar, en hij deed teken, "Kom!" Ik durfde niet nee zeggen en ik ben schoorvoetend naar die vrachtwagen gegaan. Hij haalde uit een krat een fles wijn en gaf die aan mij, met een brede glimlach. Ik heb niets gezegd. Ik heb die fles bekeken en tegen mij getrokken. Ik heb mij omgedraaid en ben naar huis gelopen om die thuis af te geven. Dat was luxe! Ik kreeg... een rammelingske! 😊 Ah ja, ik was bij de Duitsers geweest!

Er was een klein wolfabriekje niet ver van bij ons, in het Mechels de Sajat genoemd. Dat was wol op kaartjes gewikkeld. De kousen die wij toen droegen, dat waren geen kousen meer, die waren bijna helemaal gestopt! Wij liepen op stopsel. Men had gezegd dat er dozen Sajat te krijgen waren. "Kom," zei mijn moeder, "we gaan een doos halen. Ze delen ze gratis uit. Ze vertrekken wel nu, die Duitsers, maar ze komen misschien terug." Toen we thuiskwamen met een doos wol, zei mijn moeder: "Laat ons nog eens teruggaan om nog een doos te halen, om zeker te zijn." Wij terug. De deuren stonden wijd open en er waren veel mensen binnen. Achteraan tegen de muur stond een rij Duitsers met mitraillettes. Ineens deden ze de deuren dicht en schoten ze boven het hoofd van de

mensen in dat lokaal. Toen deden ze de deuren weer open. Ik denk dat ik nog nooit mensen zo hard heb zien lopen als toen.

Waarom doet men zoiets? Angst aanjagen? Ik kan daar geen invulling aan geven. Het zijn herinneringen.

De bevrijding van Mechelen

Op een morgen werd ik wakker en ik was alleen in het huis. Dat was hoogst eigenaardig, want mijn moeder liet me nooit alleen. Nooit, nooit, nooit, nooit. Ik hoorde niets in huis. Mijn broers waren allemaal weg (mijn zeven jaar oudere broer was naar school) en ik riep op mijn moeder. Ik hoorde buiten rumoer en ik kwam mijn bed uit. Gekleed en niet gewassen liep ik de straat op. Op de hoeken van de Katelijnestraat stonden mensen en ook mijn moeder, die me bij de hand nam en riep, "Kom, kom, we worden bevrijd!" De eerste tanks kwamen aangerold, vanuit de Antwerpsesteenweg, de Katelijnestraat door, richting Grote Markt. De mensen kochten in de kruidenier alle tomaten op. Ze hadden gehoord dat die soldaten het liefst tomaten hadden, omdat ze al zo lang geen groenten meer hadden gegeten, met al die conserven tijdens de oorlog. Ik zie die eerste tank nog afkomen door de Katelijnestraat met die smalle voetpaden. Die tank rolde bijna over je tenen. Die eerste tank waren Britten en de mensen smeten tomaten naar die soldaten boven op de tank. Er stonden ook Belgen bij, die er al op gekropen waren. Sommige tomaten werden opgevangen, maar er waren er ook die op de tank botsten! Blijdschap en vreugde! Het was een van de meest blije momenten van mijn leven eigenlijk!

Toen we zo de tanks zagen voorbijrijden, hoorden we ineens achter ons roepen, "Ginder, kijk, ne neger!" Vanaf de Melaan kwam een man aangelopen met een zwart hoofd. Dat bleek de buurman te zijn die naast de poort woonde. Die was in de Katelijnestraat vanachter op die tank gekropen. Een aannemer, die een emmer pek in zijn hand had, zag dat en wist dat die man op de tank een collaborateur was geweest. Hij was achter de tank gelopen, had hem eraf gesleurd en had die pek

over zijn hoofd gekapt. "Ge zijt ne zwarte geweest, en ge zult ne zwarte blijven," zei hij. Dat waren de eerste reacties op de bevrijding.

Dan deelden ze kleine Belgische papieren vlaggetjes uit. Wij liepen achter die eerste tank van de kolonne mee naar het stadhuis. Daar werden ze ontvangen en even later kwamen ze buiten op een Grote Markt vol volk. Ze draaiden hun tanks en reden zo terug naar het paleis van de kardinaal.

De eerste tank (Britten) die Mechelen bevrijdde (04 september 1944) – links, mijn moeder en ik

De foto is voor de kerk genomen. Twintig meter verder was het paleis van kardinaal Van Roey. Wij mee. Die tank stopte voor de ingang. De deuren stonden open. Mijn moeder en ik gingen naast de deuropening staan. Wij konden op straat en binnen kijken. Kardinaal Van Roey kwam in groot ornaat, in zijn paarse kleren, zoals een Romeinse keizer, statig de trap af. Toen werd er geroepen, "Moefen, moefen!"¹ Iemand waarschuwde dat er Duitsers aankwamen. Ik kon zien dat er een motorspan met twee Duitsers afkwam. Die waren verrast door die Britse tank en konden die bijna

¹ Atma Muniji zegt "moef" niet "mof". *Mof is ontleend aan het Duitse woord Muff, dat zoveel betekent als 'mopperaar' of 'ongemanierd'. Het woord is waarschijnlijk een nabootsing van een mopperklank. Het woord is vergelijkbaar met het West-Vlaamse Moef (nors en zwijgzaam) (Uit: <https://www.rijnmond.nl/nieuws/117135/Waar-komen-het-Duitse-scheldwoord-Mof-en-het-Franse-scheldwoord-Boche-vandaan>)*

niet meer ontwijken. Ze zijn toen tussen die tank en het huis tegenover rakelings weggeraakt, een stuk pleister uit die muur meenemend. Die Britse soldaten sprongen onmiddellijk terug in hun tank. Ik heb nooit gedacht dat het kon: ter plaatse, in dat smalle straatje, draaiden ze hun tank en zetten ze de achtervolging in. Zo'n ingrijpende gebeurtenis, dat vergeet je niet.

Ondertussen wisten we dat ze overal nog aan het vechten waren met achtergebleven Duitsers: op de Antwerpsesteenweg, op de Tervuursesteenweg, op de Leuvensesteenweg, ... Dan zegt mijn moeder, "Kom, we gaan onzen Theo halen! We zijn bevrijd. Nu mag hem buiten!" Wij te voet, een kwartiertje stappen, naar zijn schuilplaats. Daar zeggen ze ons, "Ja, maar hij is al lang weg! Naar de stad." Wij, terug naar de stad. Er was veel volk op de Grote Markt en rond het Stadhuis. Mijn moeder neemt me mee langs de Befferstraat met de overdekte gaanderij, om daar langs de zijkant binnen te gaan. Ge kunt het geloven of niet, we draaien om binnen te gaan en we botsen op onze Theo met kogelbanden gekruist over zijn borst en een mitraillette in zijn handen. "Oh," roept mijn moeder, "wat doet gij?" "Ha," zegt mijn broer, "nu moogt ge het weten. Ik ben heel den oorlog bij de weerstand geweest." Dat moment vergeet ik nooit!

De oorlog: wij woonden in een krot, ik heb bombardementen meegemaakt, vliegtuigen die overkwamen 's nachts, dat zwaar geronk van al die vliegtuigen, die schijnwerpers daarop, ik heb een vliegtuig zien afschieten in de lucht, ik heb het weten neerstorten, ... Mijn broer is 's anderendaags naar die plaats gegaan om mica van de cockpit te recupereren. Daar werden dan kruisjes uit gemaakt die beschilderd werden met Amerikaanse en Britse vlaggen en bloemetjes erop. Ik heb er boven waarschijnlijk nog zo een liggen.

Bombardement op het arsenaal in Mechelen, op de Leuvensesteenweg. We hadden daar familie wonen. Na het bombardement zijn we daar naartoe gegaan, ik aan de hand van mijn moeder, om te zien of de familie nog leefde.

De huizen lagen er praktisch allemaal plat en familie hebben we er niet gezien. Ik weet niet of ze nog leefden, dat herinner ik me niet. We hebben al die ruïnes gezien. Op de Melaan waren huizen plat gebombardeerd. Mijn moeder had een tijd gewerkt bij een rijke mevrouw die op de Melaan woonde om wat geld bij te verdienen in de crisisjaren voor de oorlog en onder de oorlog. Die madam had gezegd, "Kijk, als een van mijn huizen vrijkomt, dan is het voor jullie."

Nu, na de bevrijding is mijn broer, tezamen met verschillende weerstanders, naar dat kopstuk van de collaboratie die drie huizen voorbij mijn tante woonde, toegegaan. Eerst werd daar niet opengedaan en toen hebben ze dat slot kapotgeschoten, ze hebben die man buiten gehaald en dat was een huis van die mevrouw. Daar mochten wij dus nu gaan wonen!

Mechelen is bevrijd de vierde september, en de eerste oktober woonden we in de Zijpestraat in een groot huis, dat in de jaren dertig gebouwd was. De muren waren weliswaar van peperkoek, ze pulverden af en er was geen badkamer, maar het was stukken beter dan het krot waar we eerder in woonden. Uit de beerput hebben we later, bij het beren, Duitse kostuums en dergelijke gevist.

De V1 met de meeste dodelijke slachtoffers in Mechelen²

Ik heb natuurlijk de V1's en de V2's gekend. De V1's, die kwamen over, als een raket of een grote obus. Op die obus stond een staart, die aangedreven werd als een raket. Dat was allemaal nog heel primitief: als die uitgebrand was, dan viel

die. Waar die zou vallen, konden ze toen nog niet voorspellen. Men wist ongeveer de reikwijdte, tot de brandstof op was. Dat kon je horen: als het zware, diepe geronk stilviel. Ik heb veel V1's zien overkomen; er zijn er verschillende op Mechelen en omgeving gevallen.

Op een dag op school in het eerste leerjaar was het speeltijd en de onderwijzer van het derde en het vierde, mijnheer Leopold, hield toezicht. Die man had een lamme arm. Hij strafte ons soms: dan stak hij een regel in de mouw van zijn lamme arm, zwierde ermee en dan vloog die regel tegen je hoofd en dat was altijd raak! Dat was zo in die tijd! We hoorden een V1, keken in de lucht en zagen hem afkomen, met zijn vuurstaart en zwaar geronk. Zijn vuurstaart doofde uit en zijn neus dook naar beneden, recht naar ons. Mijnheer Leopold riep: "Kinderen, doet allemaal jullie ogen dicht en steekt uw vingers in uw oren!" Gaan lopen konden we niet meer. Dat was misschien het beste wat die man

² <https://pieterserrien.be/boeken/elke-dag-angst/overzicht-v-inslagen-op-belgie/29-november-1944-mechelen-stassartstraat/>

Verslag van Pieter Serrien, toevoeging/correctie van Atma Muniji
29 november 1944 [om 10.15 u].: Mechelen, hoek Stassartstraat en Van Hoeystraat

Dodelijkste V1-inslag in Mechelen, met negen doden in het Sint-Elisabethziekenhuis. In totaal waren er 24 doden en 58 gewonden.

kon doen, maar ik deed mijn ogen niet dicht en ik stak mijn vingers niet in mijn oren. Ik heb geparalyseerd gekeken naar die V1, die neerstortte. Rond Mechelen lagen Canadese en Britse soldaten en die schoten met kanonnen naar die V1 en je zag die explosies errond. Op een bepaald moment, juist onder de buik van die V1 was er een ontploffing, die de bom in zijn val een wipje naar boven had geduwd. Daarmee is die V1 een honderdtal meter verder neergekomen op de hoek van de straat. Tot een paar huizen van school lag alles plat. De hele straat was één hoop puin. Op de hoek had een nieuwe winkel gestaan, waar ik als kind af en toe een snoepje ging halen. Daar was nu een krater van 11 meter diep. Aan de overkant was de Elisabethkliniek die ook voor de helft in puin lag. Overal was er stof, stof, stof. Je kon eerst niets zien vanop de speelplaats. De directeur was een

Van Hoeystraat – Helft van het Sint-Elisabeth ziekenhuis in puin

broeder van Scheppers, wij noemden hem *De Wekker*, want als hij kwaad werd, werd hij rood en *liep hij luid af*, "Kinderen van wie de ouders komen, mogen mee naar huis. De anderen blijven hier." Ik dacht, "Voor geen geld blijf ik hier." Om buiten te gaan was er een overdekte gang. De poort was

open en je zag de ouders die hun kinderen kwamen ophalen. Ik ging die gang in en ik wou mee buitenslippen. En weer hetzelfde - het lijkt alsof ik een fabeltje vertel - ik ga door de poort naar buiten en ik bots op mijn jongste broer, Maurice, die me kwam halen. Hij heeft me bij de hand gepakt en dan hebben we buiten in dat stof gelopen, weg van de school. Overal liepen mensen met *zeilen* en dekens, om lijken toe te dekken die verspreid lagen. Het was de V1-aanslag met de meest dodelijke afloop in Mechelen.

Van al het neerdwarrelende stof, zagen we amper iets en op een bepaald moment werd er geroepen tegen ons, "Pas op, pas op, of ge trapt op een lijk!"

Op de hoek van de straat, aan het stukje van de Elisabethkliniek dat nog rechtstond, zijn we even gestopt. Daar onmiddellijk links als je de Kanunnik de Deckerstraat inging, had je een kleine kliniek, "de kliniek van Peeters"³. Ze droegen mensen buiten van de Elisabethkliniek naar Peeters. Ik zie het nog voor mijn ogen: een verpleegster in witte kledij - een witte rok en een witte bloes - met haar armen over de schouders van twee mannen. Ze hing daar, met open beenbreuken, de beenderen staken eruit en het bloed dat op de grond liep. Zo werd ze weggedragen naar die kliniek. Toen heb ik teruggekeken met mijn broer in die puinstraat. Aan de linkerkant waren al de huizen platgebombardeerd, behalve één trap die nog rechtstond: een trap naar boven en een kleine *allee* van een vierkante meter en dan niets meer. Op die trap, in de ijle, met niets rond haar, stond een vrouw, verstart, in kamerjas met een baby'tje in haar armen.... Dit overmant mij nog altijd... Ik kende haar, dat was de zuster van mijn moeder haar kapster. Ik had haar kindje weten geboren worden. Ze stond daar in shock.

Hoe ze van die trap afgeraakt is of erop, ik weet het niet, maar ik zal dat beeld nooit vergeten.

³ Alles begon met Désiré-Paul Peeters die in 1885 werd geboren als zoon van een pachtboer. Later werd hij dokter. Sociaal bewogen als hij was geloofde hij sterk in geneeskunde in dienst van de mensen. Met zijn echtgenote Anna wist hij een kleine kliniek op te richten in onze stad. 'De kliniek van Peeters' werd een begrip. Later kwam het onder de naam 'Sint-Jozef' in handen van de Christelijke Mutualiteiten.

Dat is een van de eerste momenten, denk ik, dat ik dood had kunnen zijn. Ik was me er heel goed van bewust dat de school weg was geweest, als die obus niet ontploft was onder de buik van die V1.

Je gaat het weer niet geloven, ik heb dit in mijn leven een aantal keren verteld van die obus onder die V1. Tja, dat gaat de oren in en de oren uit, als een verhaaltje. Een jaar of drie geleden, in 2018, belt mijn jongste dochter, Debora, die in De Klinge woont, tegen Hulst op de Nederlandse grens, en zij werkt daar als vrijwilliger in een woonzorgcentrum, "Pa, ge gaat het nooit geloven, hier zit een oude man en die is aan het vertellen geweest tegen mij. Hij is van Mechelen. Die V1 waar gij over spreekt, die op de Van Hoeystraat gevallen is, wel die man woonde ergens aan de Dijle, niet onmiddellijk dichtbij, maar die beschrijft juist wat gij altijd verteld hebt: dat er onder die V1 een obus ontplofte en dat die een wipje maakte in de lucht." Wat een bevrijding is dat, wanneer je iemand hoort bevestigen dat je straf verhaal waargebeurd is. Ik kan moeilijk beschrijven wat een opluchting er toen door me heen ging.

Bevrijding van de haven van Antwerpen

Mechelen en Antwerpen waren bevrijd, maar de haven van Antwerpen nog niet. Dat heeft nog een hele maand geduurd, tot in oktober. Aan die bevrijdingsstrijd heeft mijn broer Theofiel, die bij de weerstand was, ook nog deelgenomen. Zij lagen op een bepaald moment in een sloep om deel te nemen aan de slag en toen is zijn kameraad naast hem doodgeschoten.

Spelen met oorlogstuig

Na de bevrijding speelden wij als kinderen met oorlogsmateriaal. Zo staken mijn buurjongens in een werkhuis een kogel in een bankvijs. Met een nagel en hamer sloegen zij achteraan op die capsule en dan vloog die kogel eruit. Of soms staken wij die kogels op straat met de punt in het deksel van een brandweerputje. Dan traptten we erop tot die openbrak en dan het poeder eruit. Wij noemden dat "Britse" en "Belgische" kogels: in de ene zaten allemaal kleine, vierkanten, blinkende, zwarte stukjes

en in de andere waren dat gele, langwerpige staafjes. We speelden dan met die dynamiet. Spijtig genoeg zijn er toen heel veel accidenten geweest.

We haalden die zaken ook uit de Dijle, waar veel vrachtwagens met munitie waren terechtgekomen. Er werd naar gedoken om die zaken boven te halen. Zo waren er bommetjes met lange lonten aan een capsule. Daar scheurden we die lonten vanaf.

Aan de Melaan, naast die nieuwe huizen die er gebouwd werden, hadden een paar jongens een groot kampvuur gemaakt en we stonden er met zijn allen rond. In Minderbroedersgang woonde de zoon van een café, die een beetje mentaal gestoord was, en die jongen smeed zo'n heel pak van die lonten met die capsules eraan in het vuur. De zoon van dat laatste huis, die boven aan het venster zat te studeren, had dat gezien, en die riep, "Pas op, die zot, die gooit die lonten in dat vuur!!"

Wij liepen allemaal ijlings weg en dat was een ongelooflijke explosie, die men honderden meters verder gehoord heeft, tot aan het einde van de Katelijnestraat. Ik was ook weggelopen, gebukt, en desondanks was mijn gezicht vol putjes en overal liep het bloed eruit. Ze hebben mij dan naar het café op de hoek gedragen, "bij Nini", om er mij te verzorgen. Mijn moeder was op het moment van de knal op die steile trap thuis naar beneden aan het komen met twee emmers water. Zij is toen van die trap gevallen en heeft een tijdje bewusteloos in het water onderaan de trap gelegen.

Merkwaardig, hoe zij onderaan de trap lag, terwijl ik verzorgd werd in het café...

Een buurjongen was aan zijn oog gekwetst geraakt en hij is voor de rest van zijn leven blind gebleven aan dat oog. En zo waren er tal van accidenten.

In de winter maakten we een stijgende baan en dan legden we onderaan een kartonnen rolletje gevuld met dynamiet. We staken we dat aan achteraan en zo werd dat een raket, die het bergje opging en dan de lucht in vloog, meters hoog, tot over de huizen. Zo speelden wij!

Dat zijn mijn kinderjaren geweest. Ik heb zaken overgeslagen, maar dat zijn de belangrijkste elementen.

Hemofilie

We woonden ongeveer een jaar in de Zijpestraat (in het huis van de collaborateur).

Op een avond lag ik languit op een zetel. Mijn moeder had barstende hoofdpijn en zat in kamerjas, met een blinddoek voor haar ogen, met haar voeten in een warm voetbad.

Ik begon plots uit mijn neus te bloeden. Ik probeerde op alle mogelijke manieren het bloeden te stoppen, maar het lukte niet. Wij waren alleen thuis en moesten wachten tot één van mijn broers of mijn vader thuiskwam om naar onze huisdokter te gaan. Tegen dat die aankwam had ik al zoveel bloed verloren dat ik zelfs moeite had om mijn hoofd op te heffen! Ik kreeg een inspuiting om het bloed te stelpen, maar ik was zeer verzwakt zodat ik weken alleen vloeibaar voedsel kon eten...

Later lagen in de school inspuitingen klaar voor het geval dat ik weer een bloeding zou krijgen.

Mijn leven gered door een onbekende

Er waren nog niet veel auto's. Het was vooral paard en kar. Na de oorlog waren er een paar Amerikaanse sleeën. In de straat waar ik woonde kwamen geen auto's: we speelden op straat, de jongens hier en de meisjes ginder. Alles was gescheiden toen.

Toen ik een jaar of twaalf was, gingen we eens langs de Dijle. Die had men toen leeg laten lopen om te baggeren. Met de sluizen had men gezorgd dat een heel stuk van de Dijle helemaal leeg was. Er blijft een slijkerige bodem over met daar al het afval op, voornamelijk glas en flessen. Wij amuseerden ons als jongens met dat allemaal kapot te gooien met stenen vanop de oever. Er kwam een gast bijstaan van een jaar of achttien, een onbekende in onze omgeving. Hij werkte met een

mik⁴ en hij schoot zo naar die flessen. Dat was slechte concurrentie voor ons. Wij moesten ergens stenen gaan rapen om dan terug aan de oever te gaan smijten. Ik kwam aangelopen met nieuwe stenen en struikelde over de borduur! Hoe diep ging ik niet naar beneden vallen! In de buurt van waar wij stonden was zo'n ijzeren trapje naar beneden toe. Dat trapje stopte halverwege, dan was er dus nog een heel stuk onder. Ik viel met mijn hoofd naar beneden en ik zou het jullie niet navertellen, als die onbekende jongeman niet in een reflex met die mik, met die rubber en dat leertje, naar mijn voet had uitgehaald en mij had aangetrokken. Zo ben ik dan omgedraaid en wel met mijn voeten eerst in het slijk gekomen. Ik stak tot onder mijn armen in het slijk. Was ik er met mijn hoofd eerst ingegaan, dan zou ik erin gezeten hebben tot aan mijn knieën en was ik dood geweest. Ik dank mijn leven aan die mens. Ik ken hem niet. Ik heb hem nooit meer gezien. Hij heeft me er nog uit gehaald. Hij had een groene *ceintuur* aan, met koperen gespen, zoals ze die vroeger bij het leger droegen en die je perfect moest *vercoteren*⁵. Hij deed zijn ceintuur uit, sloeg die rond zijn pols, daalde dat trapje af en reikte met die band naar beneden. Ik kon die juist grijpen en zo heeft hij mij met één hand uit het slijk getrokken. Daarna heeft hij me naar boven getrokken tot aan dat trapje en me dan aan mijn kraag mee naar boven gesleurd. Hij heeft mijn leven gered. Een mirakel. Dit is een van de vele gebeurtenissen in mijn leven waaruit mag blijken dat ik een heel goede engelbewaarder heb.

Ik ging naar huis in dat kostuum van slijk. Ik moest aanbellen. Mijn moeder jammerde, "Wat is er met u gebeurd?", terwijl ik met al dat slijk door de gang liep en dan buiten in *den hof* werd afgespoeld.

De sterrenhemel

Toen ik 10 of 11 jaar was, zaten we in de zomer 's avonds **soms** buiten. Wij legden dekens op het voetpad en mijn kameraden zaten met de kaarten te spelen bij het licht van zo'n gaslantaarntje

⁴ Mik: katapult gemaakt van een gevorkte stok

⁵ Vercoteren: (in het leger) het groen maken van gordel en getten met een pâte (vlaamswaardenboek.be)

verderop in de straat. Ik deed daar niet aan mee en ik zat vaker tegen de muur geleund naar de sterren te kijken. Ik kon mij zo in de sterren verliezen, dat alles rond mij weg was. Uren zat ik te turen, zonder aan iets anders te denken. Dat was voor mij fantastisch, zo'n zomeravond bij nieuwe maan. Dat zie je niet meer nu. Hier toch niet.

Een spiegel voorgehouden

Twee huizen verder stonden een paar vrouwen en twee mannen te praten. Ik luisterde naar dat gesprek. Ik hoorde een van die vrouwen zeggen, "Dat begrijp ik niet, maar die mohammedanen in Noord-Afrika, die moeten toch ook weten dat wij het enige, ware geloof hebben. Waarom bekeren die zich niet? Zo dom kunnen die toch niet zijn?" Ik was zo gekwetst door wat ze zei dat ik rechtstond. Ik ging naar die volwassenen toe en zei, "Luistert eens, nu op dit ogenblik, in Noord-Afrika, staan die mohammedanen samen - een paar vrouwen en twee mannen - en één van die vrouwen zegt, 'Dat begrijp ik niet, die Europeanen, die moeten toch ook weten dat wij de enige ware godsdienst hebben. Waarom bekeren die zich niet? Zo stom kunnen die toch niet zijn?'"

Ik gaf ze van het hetzelfde laken een broek. Het gevolg was dat een van die mensen me bij mijn oor pakte, me naar huis sleurde en mijn moeder inlichtingen gaf. Dat was nog eens een rammeling erbij! Ik zal het nooit vergeten dat ik hen op hun plaats gezet heb, ook al was ik eigenlijk een heel bedeesde jongen. Op dat moment ben ik heel mijn leven fier geweest.

Mijn schoolloopbaan

Ik had dus een jaar verloren met het eerste te moeten dubbelen. Dat was al achterstand. Ik heb dat wel ingehaald toen ik in het derde leerjaar alle oefeningen van het vierde heb gemaakt. Dan mocht ik naar het vijfde, en voor het eerst naar de schoolkolonie. Ik was toen elf jaar. Al een jaar te oud dus. Ik moest naar Esneux, tegen Luik, bij de *Oeuvres Nationales de l'Enfance* van de *Fondation Hortense Montéfiore*. Dat bestaat niet meer, het was een groot spel. Ik kon geen woord Frans en het onderwijs was er overwegend in het Frans. Ik weet dat ik daar aankwam en het schooljaar was toen

al bezig. Ik wist van toeten noch blazen. Bij de eerste maaltijd zaten we in een grote zaal, met kleine en grotere kinderen, aan lange houten tafels met dikke tafelbladen en een voetsteun. Een van de juffrouwen kwam iets uitleggen in het Frans. Eigenlijk kwam ze zeggen dat je je voeten niet op die balk mocht zetten, maar ik wist dat niet. Het gevolg was dat ik met stoel en al werd achteruitgetrokken, hardhandig werd dooreengeschud en een lap rond mijn oren kreeg. Ik wist niet waarom.

Mijn eerste nacht in een grote slaapzaal, die ik niet van tevoren gezien had in het daglicht, verliep als een nachtmerrie: ik wist niet waar de wc was en het was er pikkedonker.... Ik plaste in mijn bed. Een rammeling was het gevolg! Je moest er ook op je rechterzij slapen. Dat was tegen mijn gewoonte in, maar goed, alles went...

Dat was mijn eerste ongelukkige dag op de schoolkolonie.

Ik heb er twee periodes van drie maand gezeten. In die drie maanden mochten je ouders één keer op bezoek komen, op een zondagnamiddag gedurende twee uur. Ik was er compleet van uit mijn lood geslagen: ik begreep er niets, deed er niets,... Ik wist niet wat er rond mij gebeurde. Ik was werkelijk een zombie. Al de kinderen kregen drie strikjes opgespeld: eentje voor goed gedrag, eentje voor leren, en waar het derde voor stond herinner ik me niet meer: een rood, een geel en een groen (of was het een blauw?). De meeste kinderen hadden twee strikjes, sommigen drie en ik had er geen enkel! Alle dagen werd er wel kattenkwaad uitgestoken door de Franstalige kinderen en dan werd er geroepen in het Frans, "Wie heeft dat gedaan?" Dan wezen ze naar mij en ik werd alle dagen gestraft. Ik heb nooit een strikje gehad. Toen het tijd was voor het bezoek van mijn ouders, kreeg ik ineens drie strikjes 's morgens! Mijn ouders waren weg en ze werden terug afgepakt.

Alle weken moest je een gele, open postkaart schrijven naar huis. Je mocht niets negatiefs schrijven, want dan scheurden ze de postkaart kapot. Ik was snel geleerd. Toen ik na mijn eerste drie maand naar huis kwam met verlof, vertelde ik wat ik allemaal had meegemaakt. Dat was erg voor mijn moeder om dat te horen en mijn jongste broer zei, "Als ze dat godverdomme nog doen, dan kom ik op hun bakkes kloppen. Zegt ze dat maar!"

Wat later schreef mijn broer een brief waarin hij die woorden herhaalde... Ze openden de post ook en toen werd de hel voor mij nog eens zo erg.

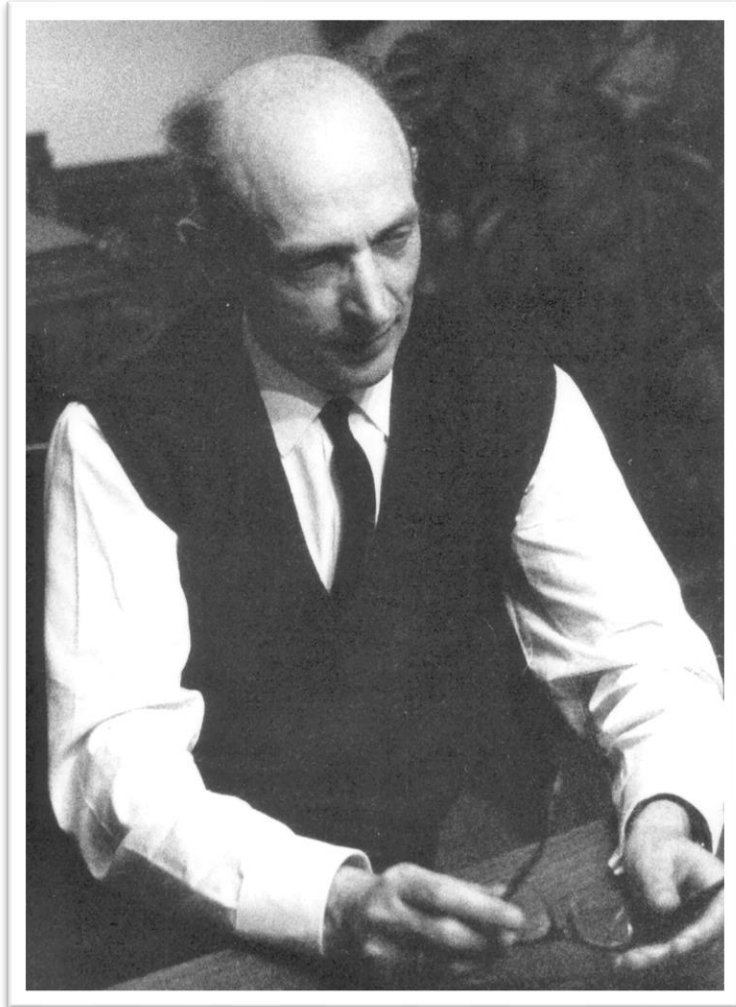
Een oudere jongen van een jaar of veertien, had zijn voorzorgen genomen: hij had briefpapier en postzegels meegebracht van thuis en hij had zijn brief op een wandeling in de postbus gestoken. In de namiddag werd hij op het matje geroepen want de Posterijen hadden die brief teruggebracht. Het was werkelijk de hel! Ik had het "geluk" dat ik regelmatig ziek werd: ik kreeg de ene keelontsteking na de andere, een witte angina, een rode... In die tijd lag je dan veertien dagen in je bed en moest je naar de infirmerie. Ik leerde er een heel vriendelijke, warme verpleegster kennen: een dame van rond de veertig. Op de infirmerie voelde ik mij thuis. Ik was gemeend blij dat ik zo dikwijls ziek werd!

De tweede keer op kolonie heb ik toch mijn plan leren trekken en gaf ik mij op om allerlei karweitjes te doen zoals peulerwten plukken op het veld en erwten peulen. Op die manier was ik van de dagelijkse routine af en kon ik aan straffen ontsnappen. Ik heb vele jaren gezegd: "Als ik een van die juffrouwen tegenkom, die leeft niet meer!" Ik ben nu 84 en ik begrijp nog altijd niet waar die wreedheid vandaan kwam.

Mijn kozijn die naar een kolonie in Oostende moest, waar ook alles in het Frans was, had nageltjes door de zolen van zijn schoenen. Hij liep rond met wondjes en bloed aan zijn voeten. Daar werd niets aan gedaan; hij moest zo marcheren. Je hebt er geen idee van hoe kinderen behandeld werden toen.

In het zesde leerjaar had ik ook weer zo'n oude onderwijzer, die bovendien maaglijder was en verschillende operaties had gehad. Hij zag zo geel als een peer. Dat was een strenge mens, daar was niets plezant in de klas. Hij werd ziek en moest nog eens geopereerd worden. Toen kregen we een interimaris: dat was een jonge, pas afgestudeerde onderwijzer. Van de hel ging ik naar de hemel! Wat een herademing! In zijn les hing iedereen aan zijn lippen. Dat was plezant! Nog nooit was een van mijn opstellen besproken. Ik kon dat ook niet, ik wist niet wat ik moest doen. Ik had nooit aan prijskampen of examens meegedaan en dat is eigenaardig en onwaarschijnlijk zelfs als ik daaraan terugdenk. Bij de eerste verbetering van onze wekelijkse opstellen, sprak die jonge onderwijzer over mijn opstel in de klas. Dat was nog nooit gebeurd! Hij zei tegen mij, "Mertens, gij weet niet hoe ge een opstel moet schrijven, hé? Gij schrijft losse zinnekes, dat hangt niet aan mekaar. Er zit geen leven in die zinnekes. Ge moet bijvoeglijke naamwoorden gebruiken! Ge moet dit doen, ge moet dat doen!" Ik luisterde met aandacht en ik dacht, "Oh, is het dat?" De volgende week werd mijn opstel opnieuw besproken en deze keer was ik de beste van de klas. Sinds dan ben ik altijd de beste van de klas gebleven voor opstel. Dat was voor mij een streven en een trots. Ik las ook veel. Van mijn twaalf jaar kocht ik boeken. Ik had een vaste boekhandel waar ik naartoe ging.

Het was dus in het zesde leerjaar dat ik begon open te bloeien. De dokters hadden tegen mijn moeder gezegd dat ik nooit volwassen zou worden en dat ik nooit zou kunnen werken en dat dacht ik zelf toen ook. Wat moest ik doen? Ik zat daar maar te zitten, maar ik was *geraakt* door mijn onderwijzer zijn manier van lesgeven. Schoolmeester worden, leek mij wel iets. Ik dacht dat ik het wel zou kunnen en ze hadden ook veel vakantie. Alhoewel mijn droom was om geschiedenis en

René Van Gijssel, mijn boekhandelaar van 'Het Postje'

archeologie te kunnen studeren.

Ik vertelde mijn moeder dat ik onderwijzer wou worden en zij was daar heel blij mee. Ik had haar dus een beetje hoop gegeven en dat is dan blijven hangen.

In het zevende jaar kwam ik terecht bij een broeder, Raphael, van Scheppers. Ik heb vierde graad gedaan, geen middelbaar, want ik had toch geen toekomst.

Ik werd daar geprezen voor mijn opstellen, "Waar haalde gij dat

vandaan?! Gij schrijft opstellen die

zich afspelen in Azië en gij gebruikt namen die helemaal Aziatisch klinken!" Dat was voor mij geen probleem, met mijn atlaskennis, verzoon ik gemakkelijk het "Walkahal Tralgebergte". Ik had veel fantasie en mijn leerkracht was diep onder de indruk. Ik ben toen een groot deel van het jaar naar school kunnen gaan en heb toen veel ingehaald.

Dan ging ik naar het achtste, bij de broeder-directeur, maar hij werd even later overgeplaatst naar Scheppers, waar ze hun broeders nodig hadden. Er werden andere mensen gestuurd, die echter op korte tijd gingen lopen. Nadat de broeders weg waren, kwam de school in een echte revolutie terecht. Geen enkele leerling luisterde nog. Er was opstandigheid tot en met. Alle regels werden overschreden. Die mensen konden geen les geven. We kregen twee directeurs na elkaar en de derde die kwam - dat was een oude mens, een klein mannetje – was buitengewoon goed van karakter. Hij was een vriendelijk mens, maar ze speelden met zijn voeten dat het niet schoon was. Twee andere leerlingen van het achtste leerjaar en ik zijn dan naar Scheppers gegaan om te gaan vragen of de broeder mocht terugkomen omdat de school in een grote revolutie was, dat er niets geleerd werd en dat geen enkele regel gevolgd werd. In Scheppers zeiden ze dat ze hun broeders nodig hadden en dat we het moesten doen met de mensen die er waren.

Met drie jongemannen (mijn kameraad, de zoon van de kapper, en nog een vriend, Willy Van Cleemput) hebben we toen gezegd dat het zo niet verder kon. Wij gingen orde scheppen. We zetten de klassen in rang en dreigden, "De eerste die we horen, krijgt een rammeling!" Wij schiepen orde in de school. De directeur, van wie we les kregen, was blij: hij kon terug les geven. Wanneer iemand in de klas zich verroerde, kwamen wij tussen met een waarschuwing, "Opgepast, hé!"

Ik schreef veel gedichten. Dat waren misschien rijmelarijen, maar dat waren toch filosofische gedichten, omdat ik altijd veel tijd had gehad om na te denken en ook vroeg volwassen en rijp was, door mijn vele ziekteperiodes. Ik liet mijn gedichtjes lezen aan de directeur en die reageerde enthousiast, "Amaj, we gaan die aanleren in de klas, in plaats van die uit de boeken!" Zo geschiedde. Ik was fier als een gieter natuurlijk. Die man was zo content met wat wij deden. De zoon van de kapper was intussen gestopt met naar school gaan. Toen waren we nog met tweeën om de orde te handhaven.

Die directeur zei tegen mij, "Mertens, deze les interesseert u niet, hé?" Ik antwoordde eerlijk van nee. "Ga dan op de koer maar wat wandelen of sjotten." Dat was gewoon een balletje sjotten tegen de muur, want ik kon niet lopen toen. Als ik liep, dan zwol mijn lever op en dan zakte ik tegen de grond van de pijn. Zelfs als ik stapte, zwol mijn lever op. Als ik te voet naar school ging, moest ik onderweg regelmatig stoppen, tegen een muur gaan staan, me onderuit laten schuiven en wachten tot mijn lever terug wat ontzwollen was om te kunnen verdergaan. Ik heb een heel slechte kindertijd gehad op dat gebied.

Bij de volgende les ging boven het raam open en riep de directeur, "Mertens, nu ga ik geschiedenis geven, dat interesseert u?" "Ja, meneer." "Komt dan maar naar boven!" Zo heb ik mijn achtste jaar gedaan.

Toen kwam er een opstelwedstrijd voor leerlingen uit Mechelen en omgeving. Vierhonderd jongens kwamen samen in de studiezaal van de normaalschool. Er werden drie onderwerpen gegeven en ik koos een onderwerp dat me helemaal niet interesseerde: de Gulden Sporenslag. Ik heb een opstel geschreven zoals ze dat waarschijnlijk nog nooit gekregen hebben. Dat was niet het glorieuze verhaal, maar het miserieverhaal van wat oorlog was, van gekwetsten die op de grond lagen en paarden die hen vertrappelden, ... Van die vierhonderd leerlingen was ik de vierde. Mijn directeur was razend kwaad, "Het is weer hetzelfde, de eerste drie zijn weer de kinnekes die bij 't Davidsfonds zijn. Alle jaren trekken ze die voor. Gij moest den eersten zijn!" Die ervaring was voor mij nog eens een bevestiging.

Eigenaardig genoeg, heeft mijn vrouw vroeger ook meegedaan aan zo'n wedstrijd en zij was ook de vierde! Haar tweelingzus was de eerste. Dat was plezant om te weten te komen...

Toen zei de directeur dat ik nog nooit echt geleerd had of examens had gedaan. Inderdaad ik had nooit echt gestudeerd, ik was gewoon een aandachtige leerling. Op het einde van het jaar in dat parochieschooltje deed ik voor de eerste keer examens: ik was de eerste en ik had meer dan 90%! Fier als een gieter, met een lauwerkrans op mijn hoofd en een diploma van de lagere school in de hand, ging ik naar huis. Dan moest ik nu naar de normaalschool gaan, maar ik had natuurlijk een enorme achterstand want ik had geen lager middelbaar gedaan. Op de normaalschool kwam je normaal gezien binnen op je 15 jaar, om dan vier jaar te doen en één specialisatiejaar. Ik was toen ook al vijftien. De directeur had beloofd om mij bijles te geven in de vakantie, maar hij had er uiteindelijk geen tijd voor. Een brave mens: veel beloven, maar weinig geven. Toen heb ik mezelf beholpen. Ik deed mee aan het ingangsexamen, maar ik was gebuisd. Dat was een grote confrontatie: eerst uitkomen met 90% en dan buizen... Ik was gedesillusioneerd. Een van de leerkrachten van de normaalschool riep me bij zich:

- Kom eens hier, mijnheer Mertens, weet ge waarom ge gebuisd zijt?

- Ja, een paar punten te weinig voor Frans en een paar punten te weinig voor meetkunde... Ik heb nooit meetkunde gedaan.

- Nee, jongen, daarom zijt ge niet gebuisd. Ik zal u zeggen waarom: slecht bewijs van de pastoor!

Ik had een bewijs van de pastoor van de parochiekerk moeten binnenbrengen, maar ik kende die man niet. Ik ging daar niet naar de mis en als ik toch ging, met de kameraden, dan stond ik aan de deur vanachter waar de pastoor ons niet kon zien. Hij had geschreven dat hij mij niet kende en dat hij me nooit in de parochiekerk zag en "naar eigen zeggen gaat hij naar de mis bij de paters Franciscanen."

- Dát is uw doodvonnis: ge gaat niet bij de parochie maar bij de paters! Dat beweert ge en dat gelooft hij niet! Denkt ge nu dat ge in de katholieke normaalschool binnenkomt met zo'n bewijs van de pastoor?!

Nu was ik nog meer gedesilluseerd. Mijn vader wou niet meedoen met dat katholieke gedoe en wilde me naar de rijksnormaalschool in Lier sturen. Ik had er dan intern moeten worden en daar had ik geen zin in. Over mijn lijk. Hier was immers een school op 10 minuten stappen! Ik zei tegen mijn vader dat ik mijn plan wel zou trekken.

“Ik zal u een goede raad geven”, zei de leraar van de normaalschool nog. “Aan onze school is een Oefenschool verbonden, waarin je voorbereid wordt op de normaalschool. Volg dat jaar. Maar dat is niet voldoende: ga naar de mis in de parochiekerk en ga vooraan zitten. (Toen stond de pastoor nog met de rug naar de mensen). Als hij zich eens omdraait, kijk hem dan recht in de ogen. Hij moet u zien zitten. Bewijs! Ge wordt ook lid van de Bond van het Heilig Hart. Dan moet ge de eerste zondag van de maand naar de vroegmis van half acht gaan en krijgt ge een lidkaart en een stempeltje. Bewijs! Word lid van een katholieke jeugdbeweging. Kies maar. Als ge dat allemaal doet, gaat ge volgend jaar in de normaalschool zitten.”

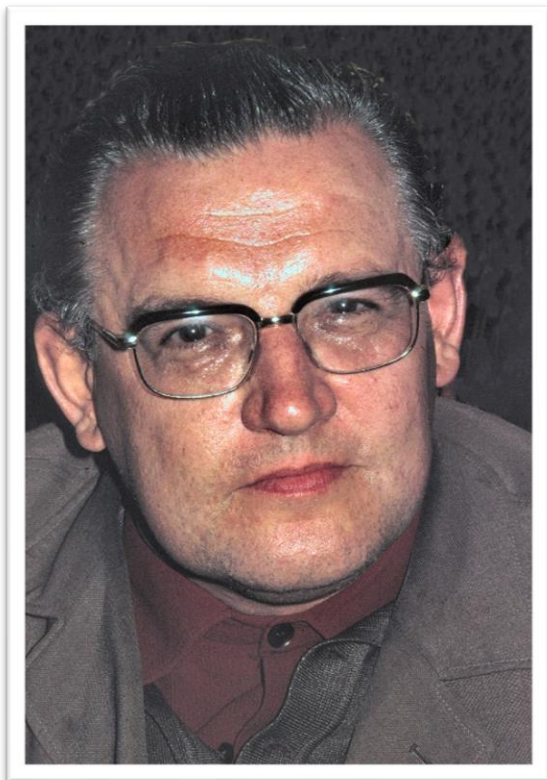
Ik heb dat allemaal gedaan. Ik werd lid van de KAJ, de Katholieke Arbeidersjeugd. Ik dacht, mijn vader is een arbeider, dan moet ik niet in een andere jeugdvereniging gaan. Dat was alle weken in het weekend en ik heb me daar rot geamuseerd, biljart gespeeld en ook pingpong. Eerst was er altijd een vergadering van een half uur, met gebedjes en raadgevingen over hoe je moest omgaan met een meisje, wat je niet mocht doen, enzovoort. Dat vond ik oerervelend. Die leider sprak me toe, "Gij denkt dat ge een andere zijt, he?" Ik kon dat alleen maar bevestigen, dat was inderdaad wat ik dacht... Ik heb me daar toch goed geamuseerd.

Ingeschreven door onze oude directeur, mijnheer Denekens, kwam ik dus terecht in het voorbereidend jaar, samen met mijn kameraad. In september roept de directeur van die oefenschool alle namen af van de klassen en zet iedereen in de rij. Maar mijn kameraad en ik bleven nog over en wij stonden daar. Volgens die man waren wij helemaal niet ingeschreven. Blijkt dat er

een onderwijzer was in die oefenschool die kat en hond was met mijnheer Denekens. Die konden elkaar niet rieken of zien.

Uiteindelijk wuifde hij ons wat laatdunkend weg naar een van de rijen. Toen kwamen we bij een onderwijzer terecht, mijnheer Knops, die geschiedenis gaf en ik hing aan zijn lippen! Ik dacht, "Mens, wat beleef ik nu! Dit is goed, zó goed!" Na vier dagen komt de directeur in de klas en roept onze twee namen af. We moesten naar een andere klas. Ik had spijt. We kwamen in de klas bij mijnheer Willy Steep. Hij was de leerkracht die mij in contact heeft gebracht met yoga. De jongste kantonnaal inspecteur ooit benoemd in België. Dat was een heel erudiete mens, die een ruime bibliotheek had in het Engels, van spirituele boeken en yoga. Hij had ook het hoger diploma van pedagogie. Hij was tevens een kunstenaar en schilderde.

Hij had een nogal vierkante boksers kaak, met pekwarte ogen en liep altijd met zijn armen en

Willy Steep

gekruste polsen op de rug. Stofjas aan, hoofd voorovergebogen. Speelde toneel van 's morgens toen hij binnenkwam tot 's avonds en gedroeg zich als een bulldog. Oh, waar was ik nu terechtgekomen! Ik was gestraft! Dat is nochtans het keerpunt in mijn leven geweest. Die mens heeft mijn leven veranderd en binnenstebuiten gekeerd. Dat was voor mij een zegen dat ik daar terecht gekomen was. Hij daagde zijn leerlingen alle dagen uit. Hij had 46 leerlingen. Dat waren drie jaren met telkens 45 à 46 leerlingen in de klas, die allemaal onderwijzer wilden worden.

Van zo ver als Gent en de Kempen kwamen ze in

Mechelen naar school. De normaalschool had een goede reputatie. Het was trouwens een van de eerste scholen die zich verzet heeft tegen het Frans en die Nederlands zijn beginnen geven. Al hun

leerboeken hadden ze zelf geschreven. Mijnheer Steep kende al zijn leerlingen met hun talenten en hun verwachtingen. Regelmatig pikte hij er leerlingen uit, daagde hen uit in hun gebied en zorgde ervoor dat zij uit hun schulp kwamen. Ik was bij hem bekend als "belangstelling voor geschiedenis, archeologie, filosofie en godsdiensten". En ik schreef gedichten. Op alle vijf gebieden heeft hij mij uitgedaagd, losgeweekt en voortgetrokken. Dat uitdagen deed hij toneelspelend. Hij gaf prachtig les en maakte altijd tijd vrij om nog iets anders te doen.

Hij begon steeds op lichtjes provocerende toon, "Gij, hé, manneke, gij denkt zus en zo...!" En dan probeerde hij je kwaad te maken. Je begon dan onbeleefd te worden en hem van weerwoord te dienen. Waarop hij dan weer zei, "Ah, gij overschrijdt de regels, dan moet ik u straffen, hé! Tegen morgen, schrijft gij een opstel of een verhandeling van vijf bladzijden over dat onderwerp." Ik kan u verzekeren, hij had een pedagogie die niet in de boekjes staat, want als hij je strafte, was het eigenlijk een beloning. Je snakte ernaar om gestraft te worden, om te tonen wat je kon! Ik heb opstellen geschreven! Man, man, man, en we hadden toen geen computer, he! We hadden ook geen boeken thuis. Ik moest het van binnen halen. In het weekend kon ik eens naar de bibliotheek, maar daar had ik dikwijls de tijd niet voor, want dat opstel moest 's anderendaags afgegeven worden. Ik schreef ook regelmatig gedichtjes. Hij kwam dan voorbij en oordeelde dat het maar karamellenverzen waren. Het jaar ervoor leerden ze mijn gedichten in de klas en hier waren het maar karamellenverzen!

"Ge zegt wel interessante dingen," zei hij, "maar het is enkel rijmen wat ge doet."

Hij legde me dan uit hoe een gedicht in mekaar stak. Een gedicht was zoals een mop die je vertelde. Op het einde moest er een clou zijn, waarbij je "haha!" zegt. Hij heeft toen veel van mijn gedichten nagelezen. Het waren telkens "karamellenverzen". Tot op een dag hij een gedicht las... een tweede keer, een derde keer, en toen zei hij, "Bewaren! Dit is het eerste gedicht dat ge in uw leven geschreven hebt en het is goed!" Het was een liefdesgedicht, voor een meisje, op wie ik smoorverliefd was, maar ze wist het niet. Ik was heel bedeesd. Ik was zo verlegen! Ik zou nooit mijn

mond opengedaan hebben in het bijzijn van andere mensen. Als ik een winkel moest binnengaan om boodschappen te doen voor mijn moeder, dan stond ik tien minuten voor de deur om mij op te peppen om binnen te durven gaan.

Ik had dus dat gedicht geschreven voor Agnes. Ze had bruine ogen, maar in mijn gedicht heb ik haar blauwe ogen gegeven. Het was een pubergedichtje natuurlijk nog.

Agnes

*Agnes... toen ik uw blauwe ogen zag
werd ik oneindig eenzaam, droef...
En smekend zocht mijn oog uw lach
Wijl ik mijn blik in u begroef...*

*Niet om je lippen vond ik hem
Maar diep in 't reine van je ziel
Waarheen ik door uw ogen keek,
't was of ik in een droomput viel...*

*Agnes... toen 'k in uw held're ogen keek
Zag ik de diepte van uw voelen.
't Is toen dat ik voor 't eerst begreep
Wat mensen met geluk bedoelen...*

(Uit: onuitgegeven bundel "Van chaos naar logos")

Van toen af ben ik gedichten blijven schrijven. Mijn boekhandelaar las ze ook en vond dat ik moest publiceren. Hij gaf me adressen van publicerende dichters en zo kon ik hun commentaar vragen.

Behalve een van hen, waren ze allemaal heel lovend geweest en raadden ze me aan om te publiceren, "Ge moet voortdoen! Ze zijn prachtig!" Maar die ene zegt, "Ze trekken op niets, stopt er

maar mee!" Tsja, daar ging ik toch niet naar luisteren. Ik heb mezelf wel voorgenomen dat ik nog niet rijp genoeg was. Ik nam me voor om tien jaar te stoppen met dichten, om eerst te verdiepen en mijn inhoud te verruimen. Dat had ik eigenlijk nooit mogen doen. Ik ben tien jaar gestopt en daarna had ik mijn vlotte, beeldrijke stijl wat verloren. Mijn gedichten hadden klassieke, gedragen verzen. Ik heb wel nog hier en daar een gedicht geschreven maar ik heb nooit een poging gedaan om te publiceren. Ik schreef - en schrijf - vooral voor mezelf. Ook wel voor een paar mensen die het kunnen appreciëren, want mijn gedichten zijn niet heel toegankelijk. Ze hebben meervoudige dubbele bodems en ze hebben dikwijls een terminologie uit yoga die niet iedereen verstaat. Alhoewel men van verschillende kanten is blijven aandringen, heb ik nooit gepubliceerd. Ik heb mijn eigen dichtbundel en ik ben blij dat ik er af en toe eens in kan lezen.

De oefenschool (vervolg)

Bij het examen van kerstmis was ik de vierde van 46 leerlingen. Dat was een hele prestatie, want de school trok primussen aan van heinde en ver. De directeur, die rapporten uitdeelde, gaf commentaar, "Mertens, de vierde! Dat is een verrassing! Tegen het einde van het jaar hangt gij helemaal vanachter aan de klas!" Mijnheer Steep vond de directeur maar een onmens en begreep niet dat hij dat zo maar midden in de klas gezegd had tegen een leerling die goed had gepresteerd. Hij spoorde mij aan om dat niet te laten gebeuren!

Spijtig genoeg waren er in februari 1953 grote overstromingen, vooral in Nederland, maar ook bij ons. De Dijledijk was gebroken vlakbij waar ik woonde en onze straat was overstroomd. Ik stond 's zondagsmorgens als eerste op, omdat ik naar de vroegmis ging, en ik zag water onder de deur komen. Ik trok de deur open en zag dat water de straat instromen. Ik deed de deur rap terug dicht en haalde twee dweilen en propte die onder de deurspleet. Dat was zinloos, want alles spoelde weer los. Ik riep iedereen wakker en dat ze moesten opstaan. Ondertussen probeerde ik opnieuw met die dweilen de deurspleet te dichten en op het stukje dweil langs binnen zette ik twee met water gevulde emmers om de stuwkracht van het water tegen te houden. Dat heeft bij ons veel minder

water binnengebracht dan bij de burens. Maar wij stonden toch tot aan onze lenden in het ijskoude water. De hele dag probeerden we meubelen te redden en hoger te zetten. We gingen ook mensen helpen. Als gevolg daarvan hebben we allemaal daarna de griep gehad. Het hele huisgezin stak daarna twee weken in bed. Dat was natuurlijk desastreus voor mijn schoolkennis, die ik vooral kreeg dankzij mijn aandacht in de klas. Niettemin was ik toch nog altijd vijfde van mijn klas op het rapport van Pasen. De Directeur kwam de rapporten uitdelen en schepte er genoeg in dat ik al één plaatsje gezakt was. Opnieuw voorspelde hij een slechte afloop voor mij. Deze keer was mijn leerkracht echt razend en hij bezwoer mij, "Nu gaat gij voor de eerste keer echt leren! Ik ga u hulpmiddelen geven, ik ga u geheugensteuntjes en -technieken geven." Op het laatste examen was ik niet alleen de eerste van de klas, maar zelfs op de jaarresultaten was ik iedereen voorbijgestoken, en kreeg ik grote onderscheiding. De directeur kwam de rapporten uitdelen en hij sprak zijn verrassing uit...

Iedereen van dat voorbereidend jaar moest een ingangsexamen doen voor de normaalschool, behalve ik. Waarom ik niet, dat weet ik niet, dat was misschien door mijn goede punten.

Er was een opstelwedstrijd bij het feest van Sinterklaas geweest. Als beste opsteller van de klas verwachtte Steep van mij een opstel. Ik had het niet gemaakt. Ik kwam 's morgens op school en hij vroeg me waar mijn opstel was. Ik was het vergeten en hij was teleurgesteld dat zijn "beste opsteller" hem in de steek gelaten had. Ik verzekerde hem dat ik het nog zou maken die dag. Ik heb toen een gedicht (een rijmpje) geschreven. Terwijl ik in de klas zat, begon ik eraan in mijn hoofd, terwijl we naar de speelplaats gingen maakte ik het gedicht af en na de speeltijd kwam ik in de klas, ik schreef het helemaal op en ik gaf het af. Ik had weer de eerste prijs!

Op een dag zegt hij tegen mij, - we hadden nog een kwartiertje -, "Gij denkt dat ge veel weet, hé manneke, maar ik ga u eens iets vertellen waar gij niets van weet!" Hij begon te vertellen over India, over yogi's en wat die deden, over rishi's en de Veda's. Zelfs in die korte tijdsspanne, gaf hij een heel

korte résumé van de yogasūtras van Patañjali. Ik zat op mijn stoel, perplex, te luisteren. Ik dacht, dat kan niet, wat hij daar vertelt, daar ben ik al mijn hele leven mee bezig en dat bestaat al duizenden jaren! En dan heb ik hem gevraagd en gesmeekt, "Alstublieft, mijnheer, geeft mij namen van schrijvers, geeft mij titels van boeken, ik wil dat lezen!" Dan zei hij tegen mij dat hij dat niet kon doen, dat ik daar te jong voor was en dat hij die verantwoordelijkheid niet kon dragen. Als het op mijn weg moest komen, dan zou het op mijn weg komen... Dat was het. Hij gaf mij die boodschap en verder niets, maar dat heeft mij in gang gezet. Hij was mijn eerste initiator. In het voorwoord van de Bhagavad Gītā-cursus heb ik hem ook zo vermeld, als mijn *adi guru*.

Mijn meditatieleraar

Dan ben ik naar mijn boekhandelaar, René Van Gijsel, gegaan om mij alsjeblieft op weg te helpen in die wereld. Hij vroeg me of ik een titel van een boek had of een naam van een auteur? Nee, ik kon hem ook geen uitgeverij noemen. Dus kon hij mij niet helpen. Ik was ontgoocheld. Ik ben toen ook nog naar andere boekenwinkels gegaan, maar met wat ik te vertellen had, kon niemand mij helpen. Deze zoektocht heeft drie jaar geduurd, van mijn vijftien tot mijn achttiende verjaardag ongeveer. Via een omweg, had ik eindelijk titels en een auteur gevonden: Paul Brunton⁶, een Britse journalist-filosoof, die een hele reeks werken geschreven heeft van zijn bezoeken aan India en zijn zoektocht naar wijzen en yogi's. Je kon zo zijn eigen groeiproces volgen in die filosofische boeken. Ik was te weten gekomen dat René Van Gijsel in een straal van 50 km rond Mechelen eigenlijk specialist op dat gebied was. Ik was dus zeer kwaad op hem, dat hij mij drie jaar aan het lijntje had gehouden!

Ik ging naar hem en zei dat ik een auteur had en acht titels van boeken en dat ik ze alle acht tegelijkertijd wou bestellen. Hij bekijkt mij en hij zegt, "Ik bestel die niet voor u." Ik zeg, "Wablieft?" "Nee, jongen," zegt hij, "gij studeert nog? Ik ken u, als gij daar één boek van leest, zit ge vast voor de

⁶ **Paul Brunton** is the pen name of Raphael Hurst (21 October 1898 – 27 July 1981), a British author of spiritual books. He is best known as one of the early popularizers of Neo-Hindu spiritualism in western esotericism, notably via his bestselling *A Search in Secret India* (1934) which has been translated into over 20 languages.

rest van uw leven. En ik wil niet de oorzaak zijn dat gij mislukt en uw diploma niet haalt. Die verantwoordelijkheid wil ik niet nemen." Ik was nog altijd heel kwaad. Hij was een merkwaardige mens, die hypnotiseur was, en die ook met passen achter uw rug kon hypnotiseren... Hij heeft dat jaren gedaan in samenwerking met een dokter, en dan is hij ermee gestopt, omdat hij daarmee "binnendrong in het bewustzijn van mensen" en dat kon hij niet langer verantwoorden. Dus die man die kon u bekijken met een koppel ogen waar je je ogen voor neersloeg. Toen dacht ik, ik sla mijn ogen niet neer:

- Mijnheer, als gij die boeken voor mij niet bestelt, daar is de deur. Ik zal daar naar buiten gaan en het laatste dat ge van mij zult zien is mijn rug, en nooit meer mijn gezicht. En dan is uw verantwoordelijkheid nog groter, want ik weet nu dat gij mij zou kunnen geholpen hebben als ge mij die boeken verkocht had.

We zijn elkaar blijven aanstaren en toen zei hij:

- Weet gij wel wat dat dat is, wat gij doet, manneke?

- Ja, mijnheer, dat noemen ze chantage.

- Dat is het ook! Ge hebt mij in de hoek gedreven, want daadwerkelijk, ge hebt gelijk. Als ik u laat gaan, ik ken u, dan komt ge hier niet meer binnen, en dan is mijn verantwoordelijkheid groter, want ik kán u helpen. Goed, ik maak een afspraak met u: ik zal ze bestellen, op één voorwaarde. Ik geef u een meditatietechniek en ge gaat die alle dagen doen. En die boeken, dat weet ik, ge gaat ze niet lezen, ge gaat ze eten! En ge gaat ze verteren. En als ge problemen hebt met wat ge leest of als ge problemen hebt met de meditatie, dan moet ge niet wachten tot ge geld hebt om een boek te kopen, dan komt ge naar mij. Als er klanten in de winkel staan, dan moet ge wachten, want dat is mijn broodwinning. Als er geen klanten zijn, dan gaan wij praten. Als ge problemen hebt met meditatie, dan moogt ge zeggen waar ge zit en dan zal ik u helpen. Als ge vragen hebt, dan ga ik

nooit een antwoord geven, maar ik zal altijd de weg wijzen hoe ge zelf het antwoord kunt vinden.

Mijn antwoorden voldoen niet voor u, gij moet uw eigen antwoord vinden.

Mijn Zijnservaring of Unio-Mystica

Hij heeft me dus in gang gezet met meditatie. Onder zijn leiding heb ik negen jaar gemediteerd. Bij de eerste meditatie was ik diep ontgoocheld. Ik moest mij een graankorrel voorstellen! Ik moest daar mee bezig zijn tot die graankorrel in mijn geest tot leven kwam. Ik moest die ontleden, zoals in jñāna yoga, en ik moest daar *in* gaan. Ik moet zeggen dat ik na een paar maanden een fantastisch proces had doorgemaakt. Met die graankorrel kon ik het begin van het universum uitleggen. Alles zat in die graankorrel eigenlijk. Ik kon daar alles uithalen en toch was ik ontgoocheld, want ik wou meer: ik wou wéten, ik wou weten dat God bestond, ik wou niet geloven, ik wou wéten, ... Zo heb ik maanden gezeten met die eerste meditatie. Dat was toch wel moeilijk want ik had geen voorafgaande oefeningen gedaan: ik zat met kussens onder mijn knieën tegen een muur. Na vijf maanden, "draaide" die meditatie niet meer; het marcheerde niet meer voor mij. Dan stop ik maar, dacht ik. En onmiddellijk daarna wist ik dat ik niet mocht stoppen, want als ik nu stopte, dan ging ik morgen misschien ook stoppen... Ik besloot uiteindelijk om verder te doen, maar met een techniek die ik zelf wilde doen. Toen heb ik zelf een onderwerp gekozen. Het was iets dat totaal niet in mijn geest aanwezig was: God is liefde. Ik geloofde niet in God en zeker niet dat God liefde was! Ik koos een absoluut wereldvreemd onderwerp voor mij, dat ik eigenlijk zelfs niet wilde! Ik heb gezeten en ik heb mij gericht, zoals ze dat in de yoga beschreven, op het centrum van mijn voorhoofd, Ājñā chakra. Ik deed alsof er een opening in mijn voorhoofd was. Ik projecteerde die woorden, God is liefde, zoals een kleine filmprojector vanuit mijn voorhoofd op een scherm, dat de sterrenhemel voorstelde. Dat was een heel groot uitspansel, waarop dan elk woord na mekaar in een andere kleur verscheen. *God*, misschien in het geel, *is*, misschien in het groen, *liefde*, in het rood, of zoiets. Altijd terug, vanuit dat middelpunt in mijn voorhoofd. Die woorden stonden in stralende letters tegen die sterrenhemel. Er kwam een ritme in die herhaling. Later heb ik in yoga geleerd dat ritme en

herhaling enorm belangrijk zijn, vandaar dat men japa praktiseert: het herhalen van een mantra. Eigenlijk was het dus een mantra, die ik zelf gekozen had, in het Nederlands, maar dat wist ik niet. Op technisch gebied, had ik nog weinig of niets meegekregen. Ik heb het allemaal uit mezelf gehaald. Ik ben dat blijven projecteren.

Op een bepaald ogenblik gebeurde er van alles. Ik had eerst het gevoel dat mijn lichaam van arduin was, een levenloze blok. En dan begon mijn lichaam ineens uit te deinen. Ik had het gevoel dat ik ruimtelijk werd. Er gebeurde van alles tegelijk. Dan kreeg ik het gevoel dat er vanaf mijn staartbeen golven energie pulserend omhoogschoten, door mijn hoofd en door mijn kruin naar buiten. Ineens werden mijn ogen geforceerd toegedraaid naar dat middelpunt van mijn voorhoofd. Dat deed pijn aan mijn ogen. Van het moment dat ze daarop gericht stonden, was de pijn weg, en zat ik dus werkelijk met Ājñā cakra voor mij en die pulsen naar boven. Op een bepaald moment verdween dan dat universum dat ik mij had ingebeeld en ook die mantra die ik geprojecteerd had. Ineens zat ik in een tunnel, zoals in een bijna-doodervaring. In zo'n ervaring zie je meestal op het einde van de tunnel - afhankelijk van je conditionering - een engel, of Jezus, onze Lieve-Vrouwke, of Krishna of Boeddha. Dan komen ze in aanraking met mensen aan hun grens, die in het hiernamaals zitten zagezegd. Dat was het niet in mijn geval: ik werd in een donkere tunnel gezogen en die ging open naar het einde toe en ik zat in de ruimte met al de kracht en de weidsheid van sterren en zonnestelsels. Ik kon heel de ruimte overschouwen. Ik kon naar het einde van het universum gaan. Ik kon mij overal bewegen en dat was niet meer ingebeeld. Ik zat daar middenin. Na een tijd verdween dat universum ineens en toen besepte ik dat ik zat zonder te ademen. Ik had geen behoefte om te ademen. Ik ademde niet. Ik had het gevoel alsof ik in een kamer zat, waar tegenover elkaar ramen open stonden, met verluchting, maar er was geen beweging van in- of uitademen. Ik had geen behoefte, ik had geen nood, ik had geen spanning. Ik zat in rustige vrede. Dan verdween alles en wist ik nog alleen: ik ben. Dat heeft ook weer een tijdje geduurd, maar ik heb geen enkel idee hoe lang.

En toen verdween het ik-gevoel helemaal. Toen wist ik... nee, toen wist ik niet... ik was er niet meer. Ik had geen idee meer van *ik* en *dat*, er was geen dualiteit meer: het was gewoon *zijn*. Dat duurde ook even... Op een gegeven ogenblik had ik ineens het gevoel dat ik terug naar *ik* kwam, alsof ik letterlijk naar beneden gezogen werd in mijn lichaam. Alles daalde af. Ik wou dat tegenhouden, want ik wou niet terug afdalen. Ik wou blijven waar ik was. Door deze inspanning versnelde de afdaling. Ineens werd ik me weer bewust van mijn lichaam en van mijn omgeving. Toen werd ik me ook bewust dat ik nog altijd niet ademde en kwam de gedachte naar boven: dat kan niet! Als je voor lang niet meer ademt, ben je dood! Toen werd ik bang en uit angst begon ik heel snel en krachtig in en uit te ademen. Eigenlijk om te bewijzen dat ik nog leefde. Mijn eerste gedachte die naar boven kwam en die ik luidop uitsprak, was: ik weet nu wat God is en ik weet dat niemand die ik ken, weet wat God is. Ik zat toen in de normaalschool en ik heb er toen bij gedacht: zelfs de paus niet. Daarna kwam de zin op: ik weet nu wat geluk is en ik weet dat niemand die ik ken, weet wat geluk is. Want een geluk zonder tegendeel dat kent een mens niet. Je hebt geluk en je hebt altijd tegelijkertijd ongeluk. Je leeft met je verstand en met je geconditioneerd bewustzijn in de dualiteit. In die toestand was er echter geen dualiteit geweest. Ik had dat ervaren en ik heb dat luidop gezegd. Dan ben ik helemaal *wakker* geworden en ben ik me bewust geworden van mijn omgeving. Dat heeft mijn leven veranderd.

Jaren later besepte ik dat ik hier, spontaan, uit mezelf al de beste technieken had toegepast die in de Indische Schriften te vinden zijn...

Ik weet dat deze ervaring enkel mogelijk is als er diep in je binnenste een onblusbaar verlangen aanwezig is naar Waarheid of naar God. Naar Weten. Als niets, geen enkel antwoord, je nog kan bevredigen.

Ik wist dat ik iets heel speciaals ervaren had. Het heeft me jaren gekost, om via yoga te weten te komen wat ik eigenlijk ervaren had. Ik had geen feedback. Ik durfde er ook met niemand over spreken. Ik dacht, als ik dat vertel tegen iemand met gezond verstand, dan verklaren ze me gek. In

de loop van die eerste negen jaren van meditatie, heb ik twee keer een poging gedaan om het aan iemand te vertellen. Na een paar woorden, zag ik al aan hun blik, dat ik beter kon zwijgen. Op de website van de academie staat een artikel van mij, Kevala Kumbhaka⁷, met essentiële informatie over de ervaring die ik zojuist beschreven heb. Kevala Kumbhaka betekent een spontane stilstand van de adem, zonder enige spanning, wat biologisch - volgens de wetenschap - onmogelijk is. In yoga zegt men, zonder die ervaring, geen zelfkennis, geen realisatie.

Andere meditatieve ervaringen

Tijdens mijn eerste jaren meditatie, had ik ook ervaringen van helderziendheid, zowel in de tijd als in de ruimte. Ik had ook helderziende dromen. Wanneer ik dan zo'n droom herbeleefde in de realiteit, kreeg ik telkens een enorme schok. Soms waren het simpele dingen, zoals wanneer ik bij het scheren 's morgens een hap uit mijn baard haalde. Dat gebeurde exact zoals in de droom, die ik drie weken eerder had: mijn hand schoot uit en ik haalde een hap uit mijn baard aan de rechterkant.

Ik was een overgevoelig kind geweest natuurlijk en ook als kind had ik al dergelijke ervaringen gehad. Ik heb daar mee leren leven, maar ik heb daar ook veel angsten mee beleefd. Vele jaren later heeft Maharaj Ji⁸ mijn ervaring onmiddellijk geplaatst. Die kon aan het begin van mijn verhaal al zeggen: dan is dat gebeurd en vervolgens dat...

Die echte ervaringen in meditatie die liggen volgens mij wiskundig vast: die zijn identiek voor wie ze ook ervaart. Dat heeft niets te maken met je individueel bewustzijn en dat leg ik uit in mijn cursus "Yoga en wetenschap", met het niveau van de innerlijke ervaring, die tegelijkertijd subjectief en objectief is. Ik noem ze geobjectiverde subjectieve ervaringen.

⁷ <https://yoganiketan.be/varia/artikels> *Atma Muni - Kevala Kumbhaka*
De essentiële voorwaarde voor het bereiken van 'Eenheidservaring', 'Zelfervaring', 'Zelfrealisatie' of 'Godsrealisatie'... En de eenvoudige methode (techniek) om deze toestand te bereiken!

⁸ Swami Yogeshwarananda Saraswati Ji, hier kortweg Maharaj Ji genoemd. Zijn boek "De Wetenschap van de Ziel" werd uitgegeven bij Ankh-Hermes.

Eindelijk bevestiging

Toen Maharaj Ji de eerste keer kwam, zijn we hem gaan afhalen in Zaventem. Ik had hem uitgenodigd, want ik had zijn boek gelezen in het Engels, "Science of Soul" (De wetenschap van de ziel), oorspronkelijk geschreven in het Hindi, "Ātma-Vijñāna". Ik had dat boek gekocht op mijn drieëndertigste verjaardag. Ik vergeet het nooit. Ik was daar in beginnen lezen en ik dacht, dat is de eerste keer dat ik een boek lees, geschreven door een mens die die ervaringen heeft en die die beschrijft in detail! Ik had daar met swami's over gesproken en geen enkele van die swami's met internationale faam kon dat voor mij echt duiden. The Divine Life Society, Chidananda, Satchidananda, en andere "ananda's", Alhoewel ze heel fijne, hoogstaande spirituele mensen waren, begonnen ze allemaal een filosofische uitleg te geven, en ik voelde dat zij eigenlijk niet echt wisten wat mijn ervaring was. Dat was een ontgoocheling. Daarentegen gaf Maharaj Ji in zijn boek zulke duidelijke beschrijvingen dat ik overtuigd werd dat hij het wél wist. Met de Yogafederatie hadden we toen seminaries in Gent, Brussel en Namen. De Vlamingen kwamen drie maal per jaar samen in Gent en ik had daarover gesproken. Na de internationale yoga-dagen was ineens de wereld van yoga opengegaan in België en wist men dat er overal mensen waren die yogales gaven. De meesten gaven gymnastiek, maar toch... Dan had men gezegd in de Federatie dat we zouden seminaries inrichten om meer te kunnen uitwisselen en van mekaar te leren, om zo tot een soort van "eenheid" te komen. In het begin zaten daar negentig percent kinesisten in. Ook in mijn eerste yogalessen zat het vol met kinesisten... en kloosterzusters en priesters. Ik had soms tot dertig percent kloosterzusters in mijn les! Dat was eind jaren '60, dat was na het tweede Vaticaans Concilie, - de kerk had de deuren en de ramen opengezet -, en die mensen zochten ruimte. Ik heb heel veel zusters en priesters hun leven beïnvloed trouwens. Ze dachten allemaal aan uittreden. Ik heb hen aangeraden om in de beschermde wereld van het klooster te blijven, want daar hadden ze toch ook vrijheid van denken en was hun leven zinvol.

Paul Meganck, een yogaleraar die een verzend-yogaboekenwinkel had, stond op de zaterdagen van de yogaweekends altijd met een tafel vol boeken en ik had er dat boek van Maharaj Ji gekocht. Later had ik tegen hem gezegd, "Dit is een uniek boek onder de werken over yoga." Een tijd daarna belde hij mij: "Luistert eens, die auteur waar gij zo vol van zijt, en in wiens centrum ik die boeken bestel, wel, die swami heeft van een rijke Amerikaan een ticket gekregen voor een wereldtournee. Hij is 85 jaar en hij is nog nooit buiten India geweest. Vanuit zijn ashram, Yoga Niketan, hebben ze geschreven, dat hij ook naar België wilde komen, als er belangstelling was voor meditatie. Jullie zijn het enige centrum dat ik ken waar gemediteerd wordt. Wat moet ik antwoorden?"

[Mijn]⁹ antwoord was kort en bondig, zeg dat er belangstelling is en wij nodigen Maharaj Ji uit. Enkele dagen daarna kreeg ik telefoon van André Van Lysebeth (auteur van verschillende boeken, waaronder "Yoga Doen en Begrijpen", uitg. Ankh-Hermes), toen de (stichter)voorzitter van de Belgische Yogafederatie. Hij vroeg me om de Federatie de kans te geven Maharaj Ji uit te nodigen in plaats dat wij dit zelf zouden doen. Wij zouden de eerste keuze krijgen en we mochten bepalen hoelang wij over de gast wilden beschikken. Als we maar rekening wilden houden met mogelijke andere belangstellenden. En zo werd afgesproken. Begin juni kwam Maharaj Ji te Zaventem aan. Tezamen met André gingen wij hem verwelkomen, waarna wij hem onmiddellijk mee naar Mechelen namen, waar hij bij mij thuis te gast was. Er was nog ruime belangstelling voor hem, zodat wij ons programma beperkten tot drie dagen. Deze korte periode bracht een omwenteling in mijn (ons) leven teweeg.

Maharaj Ji op de luchthaven

Wij, drie onafhankelijke broers, - mijn oudste broer heeft nooit yoga gedaan -, zagen hem afkomen, samen met zijn tolk, in het oranje gekleed en met zo'n mutsje aan. Hij was echt klein van postuur. Op de weg van Zaventem naar Mechelen, zat ik met de Swami en zijn tolk op de achterbank van de

⁹ Deze paragraaf is overgenomen uit het artikel: Prana & Denken of gedacht worden. Terug te vinden op www.yoganiketan.be

auto. Ik moest zo dringend feedback hebben over mijn ervaring dat ik hem toen alles vertelde. Ik verlangde er zo naar om mijn ervaring van begin maart '56 met hem te kunnen delen. We waren nu vijftien jaar later, 1971, en ik begon mijn verhaal. Onmiddellijk haakte hij in en hij kon mijn zinnen telkens afmaken. Hij concludeerde dat ik deze Zelf-ervaring "op de goede manier" had meegemaakt. Dat was weer een verlichting, een pak van mijn hart¹⁰.

We beseften snel dat wij onze Guru in ons midden hadden, de leraar op wie wij jaren gewacht hadden. En wij vroegen hem om ons als zijn Śiṣya's (leerlingen) aan te nemen. Ondertussen was hij reeds begonnen aan zijn rondreis door België en nodigde hij ons uit om onze inwijding te laten doorgaan wanneer hij in het centrum van Rama Saenen in Antwerpen zou zijn. Zo gebeurde... De avond van onze inwijding, vertelde hij dat hij nu onze geestelijke vader geworden was, waarop ik antwoordde dat dit goed was, omdat onze fysieke vader een maand vroeger overleden was. Maharaj Ji was onmiddellijk geïnteresseerd en vroeg een foto van vader. Niemand van ons droeg echter een foto bij zich. Toen droeg hij mij op een foto te zenden naar een adres in Engeland, waar hij twee maanden later zou verblijven. „Ik zal op je vader mediteren en ik zal zien wat er van je vader geworden is,” zei hij. Met mijn nuchtere, ongelovige instelling vond ik dat maar niets, maar ik stuurde later, zoals gevraagd, de foto op. Verder vergat ik het hele voorval... Drie maanden later bezochten we Maharaj Ji in Amsterdam, waar hij enkele dagen verbleef aan de Prinsengracht. We waren met een hele groep bestaande uit vijf gezinnen met kinderen: Manu, echtgenote en vijf kinderen; Ananda, echtgenote en zontje; Brahma Muni, echtgenote en drie kinderen; Yoga Muni, echtgenote en twee kinderen, en tenslotte ikzelf met mijn echtgenote en onze twee dochters. Het was een kleurrijke bedoening aan de Prinsengracht. Het was nog steeds de tijd van de flower power... Toen we gezellig samen zaten in het appartement waar Maharaj Ji en zijn tolkbegeleider waren ondergebracht, zei hij op een gegeven moment plots tot mij: "A propos, Atma Muni Ji, wat betreft jullie vader, ik had geen moeite om hem te vinden. Jullie vader heeft niet goed geleefd, is het

¹⁰ Drie jaar geleden gaf ik een lezing in de Federatie "Terug naar het Aards Paradijs, de onmacht van woord en begrip", met uitleg over prakriti, de indriya's, manas, buddhi en "anatomische psychologie"

niet? En hij is met veel spijt en veel verdriet gestorven, omdat hij het niet meer kon goedmaken. Daarom is hij aan jullie gebonden en is hij altijd in jullie nabijheid. Het eerste kind dat in jullie familie geboren zal worden, zal je vader zijn..." Ik moet je zeker niet vertellen dat we als van de hand Gods geslagen naar hem zaten te luisteren... Voor wie nieuwsgierig zou zijn: het eerste kind dat na deze gebeurtenis in de familie geboren is, is mijn kleindochter Sharon. De rest laat ik maar liefst in het ongewisse.

Drie experimenten

Als onderwijzer, op Nekkerspoel, ik was toen al zo'n twintig jaar aan het lesgeven, deed ik in het zesde leerjaar drie keer een experiment. Tijdens de woensdagvoormiddag die voorzien was voor creativiteit (tekenen en handenarbeid), heb ik drie keer, met telkens een jaar tussen, een proef gedaan: "We gaan deze namiddag, iets anders doen dan anders. We gaan nu allemaal recht op onze stoel zitten. We zetten onze voeten bij mekaar, we sluiten onze ogen, we knijpen ze niet toe, nee, zachtjes toe, sereen, en we kijken met gesloten ogen, recht voor ons. Ge beweegt niet, geen pink."

Eerst werd er wat gegniffeld, toen heb ik nog eens hun medewerking gevraagd en ook wel gedreigd met straf. Dan vervolgde ik, "Ik ga luidop ademen en dan gaat ge dat meedoen, luidop." Ik deed dan een rustige ademhaling door de neus, inademen, traag uitademen, inademen, enzovoort, gedurende vijf minuten. Geloof het of geloof het niet, de ganze klas was als gehypnotiseerd. Je zag die gezichten ontspannen. Ze waren weg! Ze hebben geen vin meer verroerd.

"Nu gaan we iets anders doen, ik ga iets luidop zeggen; het heeft geen betekenis, het zijn alleen maar klanken. Ik ga die herhalen in een bepaald ritme, op een bepaalde toon. En dan na een paar keer, doet ge met mij mee." En weer vijf minuten. De eerste keer heb ik een bija-mantra genomen, "om kleem namah". (Gezongen met diepe stem op de toon do - do - do# - do)

Toen heb ik gezegd, “Nu doet ge dat voort, in uw hoofd, maar ik mag het niet meer horen en ge blijft altijd rustig voor u kijken.” Wat later vroeg ik hen om - mét of zonder de mantra – goed te concentreren op het kijken zonder dat ze zich iets hoefden in te beelden. Ze hadden papier en potloden in de aanslag: “Als ge iets ziet, misschien wel en misschien niet, observeer het goed. Welke vorm heeft? Welke kleur? Is het één ding of zijn het er meer? Als het meer dan één ding is, moet ge ze tellen. Staat het stil of beweegt het? Dan moet ge me kunnen zeggen achteraf hoe het bewoog, in welke richting, traag of snel... Als ge dan, na een tijd, dat goed bekeken hebt, dan doet ge uw ogen open en probeert ge dat te tekenen. “

Normaal is zo'n lange les één grote activiteit. Ze slijpen een potloodje of gaan een kleurtje vragen bij de buurman, maar nu gebeurde alles in volledige stilte. De ene na de andere deden die kinderen hun ogen open, hun hoofd boog naar hun blad en ze begonnen met tekenen. Ik kreeg er rillingen van over mijn rug, zo stil en geconcentreerd waren ze. Ik liet ze doen en wandelde wat rond. Al die kinderen tekenden iets dat ze niet kenden. Ze tekenden wat je in Maharaj Ji zijn boek kan terugvinden aan afbeeldingen. Voor mij tekenden ze chakra's, vier rode bloembladen voor muladhara chakra, vijf rondjes met een lichtblauwe kleur en een gouden rand rond voor de indriya's, ze tekenden manas, buddhi, ... Geen enkel kind tekende iets dat een kind normaal gezien tekent als je ze vrijlaat: meisjes tekenen poppetjes met mooie kleedjes en jongens tekenen meestal vechtscènes, tanks waar de kogels uit het kanon vliegen en vliegers in de lucht.

Wanneer ik hen vroeg wat ze aan het tekenen waren, kon geen enkel kind me antwoorden, of “Mijnheer, ik kán dat niet tekenen zo'n kleuren, dat heb ik nog nooit gezien!” Sommige kinderen zeiden dat ze het niet konden tekenen omdat het zo razendsnel ronddraaide dat de vonken eraf vlogen. En dan moest ik alleen vragen, “En in welke richting draaide het?” Ik was compleet perplex.

Dan ben ik op mijn stoel gaan zitten en heb ik één voor één, die kinderen bij mij gevraagd: hoe was het begonnen? Wat heb je eerst gezien? Sommigen hadden eerst zwart gezien, of blauw, waarop dan een beeld verscheen.

Om te voorkomen dat iemand zou beïnvloed worden van “horen zeggen”, liet ik er een jaartje tussen vooraleer ik het experiment herhaalde. Deze keer kondigde ik eerst aan dat er twee kinderen waren in de klas die het niet gingen kunnen, maar dat ze de anderen niet mochten storen. Dat was een jongen en een meisje. En inderdaad bij hen was het niet gelukt en zij hadden zomaar wat getekend. Hoe had ik dat geweten op voorhand? Wel, die kinderen waren zwaar gecompliceerd. Ik dacht, die hebben hun spontaneïteit niet meer, ik ga hen niet meekrijgen. Al de anderen kwamen weer met gelijkaardige tekeningen van chakra’s, buddhi, manas, indriya’s... Ik dacht, dat kan toch niet, dat kan toch niet, dat is onmogelijk!

De derde keer, weer twee jaar later, had ik een paar heel speciale leerlingen in de klas zitten. Ik had het zoontje in de klas van een collega. Dat jongetje kwam alle dagen wenend naar school, heel zijn lagereschooltijd. Die moeder was over haar toeren; daar was niets aan te doen, altijd maar wenen, wenen, ... Het jaar daarvoor, toen hij nog in het vijfde leerjaar zat, kwam hij altijd naast mij staan op de speelplaats wanneer ik bewaking had. Hij zocht bescherming. Ik probeerde hem toen al op te vangen, omdat ik wist dat hij volgend jaar bij mij zou komen. Ik moest ervoor zorgen dat hij naar het middelbaar zou kunnen gaan met een andere attitude, want zo ging dat niet lukken, dan zou hij een vogel voor de kat worden... Tegen het einde van het jaar, kwam zijn moeder, een collega, nogal een goede vriendin trouwens, naar mij: “Ja, ik wil met u spreken, mijn man wil dat ons zoontje naar een andere school gaat, waar een middelbare school aan is, zodat hij voorbereid is om over te gaan, maar ik wil dat hij bij u komt zitten.”

Ik antwoordde dat ik me daar niet mee moeide: “Ge moet doen wat ge moet doen. Als uw man vindt dat hij naar een andere school moet gaan, laat hem naar een andere school gaan!”

Die vrouw drong aan omdat ze wist dat haar zoontje zich bij mij goed voelde. Ik waarschuwde haar echter dat hij zou “afzien” als hij bij kwam in de klas: “Ik ga hem hard aanpakken en ge gaat niet blij zijn! ’t Is goed, hij mag bij mij in de klas, maar komt ni wenen en komt ni in mijn klas klagen, he, want

ik smijt u buiten! We hebben een afspraak, maar moeit er u niet mee. Hij gaat een harde noot kraken!”

Die jongen is bij mij komen zitten en ik denk dat ik hem een onmenselijke behandeling gegeven heb. Ik heb die alle dagen gestraft zonder dat hij iets deed. Tegen alle regels van de pedagogie in. Waarom deed ik dat? Hij was het kindje dat gepest werd door iedereen. Door hem alle dagen te straffen, begonnen de leerlingen met andere ogen naar hem te kijken. Op den duur werd hij eigenlijk de *pompon*¹¹ van de klas, want hij werd weer eens onrechtvaardig gestraft. De leerlingen begonnen zijn kant te kiezen en ze werden kwaad op mij! Voor de eerste keer in zijn leven kreeg hij steun van andere leerlingen. Dat was een hele omwenteling voor hem. Hij had nog nooit goed gepresteerd in de voorgaande jaren en met Kerstmis behaalde hij bij mij wel heel goede resultaten. Ik had tegen hem gezegd, dat hij een nul was, om hem naar beneden te halen, zodat hij in opstand zou komen. En eindelijk, met zijn kerstrapport, sprak hij me triomfantelijk aan, “En gij nu, mijnheer, wat zegt ge nu?” Hij was sterk geworden in zijn geest. Mijn averechtse psychologie had gewerkt. “Wilt ge weten wat ik denk, jong? Ge moet niet te fier zijn op wat ge nu gepresteerd hebt. Toont maar dat ge meer kunt!” Hij is dan naar het middelbaar gegaan; hij is altijd bij de besten van de klas geweest en hij heeft dat schitterend gedaan. Later is gebleken dat hij homo was. Hij had met zichzelf in de knoop gelegen. Het was een heel gevoelige jongen.

Die jongen zat dus ook in de klas toen ik mijn “experiment” voor de derde keer deed. Er zat ook een andere, heel gevoelige jongen in de klas, die een jaar te oud was en die heel veel fantasie had.

Opnieuw was de hele klas helemaal bezield aan het tekenen. Die jongen was echter danig van de kaart, “Mijnheer, dat is ongelooflijk wat ik beleefd heb. Ik heb zo’n diepe vrede ervaren. Ik kan het niet beschrijven, maar dat wil ik terug hebben! Kunt ge mij zeggen wat ik moet doen om dat terug te hebben?” Nee, dat kon ik niet.

¹¹ De pompon zijn: de kroon spannen, de held zijn, erbovenuit steken, ...

Die andere jongen hield ik ook scherp in het oog, want ik zag dat daar iets aan de hand was. Ik moest naar hem toe. Toen ik in zijn buurt kwam, begon hij juist met dat snelle inademen¹². Ik dacht, oei! Toen boog hij zich voorover en begon geconcentreerd te tekenen: met een lichtgele kleur streek hij van onderaan zijn blad verticaal naar boven, rond die rechte lijn tekende hij nu een slingerlijn en dan een slingerlijn die langs de andere kant begon en die kruiste. Beste lezer, u weet wat dat betekent? Sushumna, ida en pingala! Daarna nam hij een wit potloodje en ging hij weer van onder naar boven door die lichtgele strook. Ik wist wat er aan de hand was, maar ik was bang voor wat er gebeurd was. Toen vroeg ik hem, waarom hij dat deed? “Ja, mijnheer, ik heb iets heel raar meegemaakt. Op een gegeven ogenblik had ik het gevoel dat ik een halve meter tot een meter boven mijn stoel zat, dat ik in de lucht hing. Ik merkte dat ik niet ademde en toen voelde ik aan de onderkant van mijn rug een spanning, een hitte, die opsteeg. Dat was gloeiendheet en tegelijkertijd was dat ijskoud.” Daarom ging hij met dat wit in dat lichtgeel. Hij vertelde ook dat het geluid maakte. Ik heb toen op mijn benen staan bibberen, want ik heb kundalini-ervaringen genoeg en ik kende dat geluid natuurlijk. Ik wist dat die jongen het niet kon gefantaseerd hebben. Ik spreek daar nooit over in mijn lessen, omdat mensen het zich anders gaan inbeelden. Als ze het beleven en ze komen het mij vertellen, dan kan ik hen daar wel in bevestigen.

Die jongen vertelde nog hoe hij daarna bang geworden was en terug was beginnen ademen. Ik zei hem hoe blij ik was dat hij bang geworden was en dat hij gestopt was. Maar ook: hoeveel spijt ik had dat hij bang geworden was en gestopt was!

Dat begreep hij niet, hoe je tegelijkertijd blij kon zijn en spijt kon hebben. Ik legde uit, “Als dat voortgegaan was, dan had ge een andere mens geweest daarna, maar ge had misschien psychisch en fysisch daar gevolgen van kunnen gehad hebben. Dan waart ge naar huis gegaan en zou uw moeder, ongerust, met u naar een dokter gegaan zijn en dan zou de dokter u doorverwezen hebben naar een psychiater. De psychiater zou het over “hallucinaties” hebben en u medicatie voorschrijven. Dat is

¹² Wat ook bij mij gebeurd was, na mijn eerste ervaring in *kevala kumbhaka*.

het laatste dat ik zou willen. De psychiater zou ook naar de oorzaak gevraagd hebben en dan zou ik in zéér slechte papieren gezeten hebben. Maar ik heb ook spijt dat ge dat gestopt hebt, want áls het had voortgegaan waart ge nooit van uw leven nog dezelfde mens geweest en waart ge voor de rest van uw leven waarschijnlijk heel blij geweest.”

Ik ben die jongen vele jaren later nog regelmatig tegengekomen in de stad en het eerste wat hij steeds tegen mij zei, was dat hij die ervaring nooit in zijn leven zou vergeten.

Wanneer je kundalini wekt op rajasische of dynamische manier, dan is dat een gewelddadige ervaring eigenlijk, die hitte die je dan opwekt! En het risico dat je een chakra doorboort, en een chakra-ervaring hebt, dat is zoals een klein melkwegstelsel en spiraallevels die vliegensvlug draaien, vurig, waar de vonken afvliegen. Je kan daar in je spijsvertering jaren last van hebben. Je kunt daar ook psychisch problemen mee hebben, niet noodzakelijk altijd negatief, maar toch “erg” genoeg dat die jongen zijn ouders inderdaad naar een psychiater zouden kunnen gestapt zijn.

Nu nog even terug naar die andere jongen. Toen hij dus in dat jaar bij mij zat, is zijn moeder inderdaad een aantal keren bij mij komen uithuilen. Zoals afgesproken tussen haar en mij, wees ik haar telkens de deur, “Gij hebt mij toestemming gegeven, laat mij het nu afmaken, want als ik nu stop, dan is mijn behandeling voor niets geweest.” Deze keer kwam ze bij mij en vertelde dat haar zoon niet kon zwijgen over hetgeen hij beleefd had en, “Kunt ge alstublieft niet iets geven dat hij dat zelf kan doen thuis?” Dat deed ik niet graag, want ik had dan geen toezicht; hij zou ook angstervaringen kunnen krijgen, en dat wou ik vermijden. Er is niets verkeerd met die ervaringen, maar angst is het enige negatieve en dat kan schade berokkenen. Uiteindelijk gaf ik hem toch simpele ademhalingsoefeningen. De voorwaarde die ik eraan koppelde was dat ze me zouden bellen, indien zou blijken dat hij angst ervaarde. Ik verzekerde haar, “Als ik kan, dan kom ik direct. Ik zou niet willen dat hij dat in zijn eentje moet verwerken.” Zij is mij nadien nog dikwijls komen vertellen hoe hij een voorbeeldige leerling was geworden: hoe hij bij de besten van de klas behoorde en steeds rustig werkte. Hij was ongelooflijk veranderd. Zij is later ook yoga komen doen bij mij.

Een man uit Oostende

Zo was er een mens uit Oostende, die me een paar jaar lang regelmatig belde. Hij vroeg of ik hem kon helpen. Hij had nooit yoga gedaan en hij vertelde dat hij iets had meegemaakt tijdens een wandeling. Ook weer een kundalini-ervaring die begonnen was aan de basis van zijn ruggengraat. Hij wist niet wat hem overkwam, maar hij was sinds die ervaring in zo'n toestand van gelukzaligheid geweest dat hij het tegen iedereen wou vertellen. Dat was hem slecht gekomen, want zijn familie had hem laten colloqueren en hij was in de psychiatrie terecht gekomen. Ik kon hem niet helpen. De enige raad die ik hem gaf, was om die gedachte aan die ervaring een plaats te geven en niet voortdurend te actualiseren, omdat het hem uiteindelijk geen goed ging doen, als mens in de samenleving. Hij was het slachtoffer van een ervaring, die zijn omgeving niet kende.

Over yoga op school

Ik ben absoluut een tegenstander van yoga geven op scholen. In India hebben ze jaren geijverd om de boeken van Maharaj Ji in de scholen te krijgen. Zijn boeken zijn heel zwaar, heel moeilijk. Ook heel uniek. Dat is gelukt in India en ze hebben mij aangespoord om dat in België ook te doen. Ik heb gezegd, "Over my dead body!" Ik heb me daartegen verzet, wel genuanceerd: ik weet wat ik ervaren heb met die kinderen, op een kwartiertje, met louter ademhaling en een mantra! En er kan zoiets gebeuren! Hoe gevaarlijk is dat niet? Degene die les gaat geven, welke risico's loopt die niet als leraar? Ik weet wel, dat dat over het algemeen niet gaat gebeuren, maar toch....

Zo hebben wij vroeger kinderyoga gegeven. Dat was met een strikt programma dat ik had opgesteld en waar niet van af mocht geweken worden, zonder asana's want dat kan de groei van het kind beïnvloeden, dus met alleen rustige ademhaling, eventueel een mantra (maar dat vond ik al delicaat), vooral "verhaaltjes vertellen" en zithoudingen aanleren. In de eerste les gaf Yoga Maya de lijkhouding en het zoontje van Janaka had een uittreding en hij is nooit meer naar de les gekomen. Hij heeft daar toen een schrik gepakt.

Als je yoga geeft en je geeft een goede ontspanningshouding, dan kan je al vanaf de eerste les mensen hebben die een uittreding meemaken. Als ze het komen vertellen, kan je ze helpen, want een uittreding is niet erg, integendeel, je moet blij zijn dat je dat eens meemaakt. Als je bang wordt, kunnen er zware, psychische problemen ontstaan. Deze mensen komen niet meer terug naar je les. Daarom moet men altijd voorzichtig zijn met yoga. Yoga is veel sterker dan de mensen denken.

Ik verzet me dus al jaren tegen yoga in de scholen, maar in de Federatie doet men daar toch verder mee. Scholen zijn zelf vragende partij, als keuzevak, tijdens gymnastiek, of na de uren, ... Ik waarschuwde hen: jullie zijn met vuur aan het spelen, jullie kennen de draagwijdte niet, ... Ik sprak over mijn persoonlijke ervaringen en wat ik had meegemaakt tijdens mijn experimenten op school. Slechts een klein percentage van de yogaleerkrachten heeft achteraf bevestigd dat ze kinderyoga wilden geven.

Flor Stickens, die nu voorzitter is van de Federatie, reageerde op mijn pleidooi, "“t Is goed dat we hier nog een fossiel zitten hebben om ons te waarschuwen. Het is niet kwaad bedoeld, Atma Muni, ik ben ook een fossiel aan het worden.”

Maar het gaat het ene oor in en het andere oor uit. Ik heb mijn best gedaan. Kinderen zijn ontvankelijk. Na het middelbaar, zijn de meeste kinderen hun ontvankelijkheid kwijt, omdat ze overgenerationaliseerd worden. Voor het middelbaar is het heel gevaarlijk en in de eerste jaren van het middelbaar ook.

Amsterdam

In de jaren vijftig of zestig hebben ze in Amsterdam een groot experiment gedaan in een middelbare school. Een klas op twee, kreeg elke morgen en elke middag zo'n vijf of tien minuten yoga-ademhaling voor de les begon. Na een jaar hebben ze de mogelijke effecten gemeten: alle klassen met yoga hadden beter gepresteerd en waren rustiger geworden.

In de kantlijn

De stedelijke inspecteur in Mechelen, een doctor in de psychologie, heeft mij nooit geïnspecteerd. Hij kwam altijd met mij over yoga praten. Hij kwam mij uithoren en was altijd nieuwsgierig naar mijn verhalen.

Terug naar de normaalschool nu!

De meeste lesgevers op de normaalschool waren priesters. De handboeken van geschiedenis waren dikke kanjers en, zoals ik reeds zei, waren ze geschreven door vroegere en huidige leerkrachten, zoals Eerwaarde Heer Peeters. Hij gaf Nederlands en geschiedenis.

Een anekdote uit die tijd, die typisch is voor mij

In de normaalschool, kregen we drie vakken van wiskunde: meetkunde, algebra en rekenkunde. De examens waren in februari en in juni, altijd op een woensdagvoormiddag, van 9u tot 12u: drie lange vragenlijsten, die je helemaal moest oplossen. In mijn eerste jaar met het eerste examen, legde ik de drie examens af. Verderop in het jaar zaten we met algebra bij de *gedurige producten*. Eerst moest je die begrijpen en dan moest je ze uit het hoofd leren, zoals de tafels van vermenigvuldiging, omdat je ze constant nodig had om andere oefeningen op te lossen. Ik was altijd een aandachtige leerling, maar ik vertikte het om te leren voor wiskunde en ik wilde zeker niet zomaar iets uit het hoofd leren. Als ik dan een oefening wou oplossen, moest ik wel telkens opnieuw de redenering van de gedurige producten maken. Dat was natuurlijk omslachtig en tijdrovend. Toen heb ik beslist om geen algebra meer te studeren en ik heb nooit nog een examen algebra afgelegd. Zo verloor ik dus elk jaar een derde van de punten op wiskunde. Gelukkig haalde ik op de twee andere vakken altijd bijna het maximum en was ik er toch altijd door.

Mijn leraar wiskunde vond mij zijn beste leerling, maar hij zag wel dat ik niets deed. Hij waarschuwde me voor het eindexamen waarin de leerstof van vier jaar aan bod kwam. Wij hadden

een externe jury, die van de staatsscholen kwam. Dat had te maken met de schoolkwestie. De leraars hadden de daver op het lijf want die werden getoetst op wat ze gedaan hadden en wij eveneens, want je werd ondervraagd door iemand die niet wist wat je gekregen had. Die examens werden uitgerekt over de tijdsspanne van een maand. Dat was voor mij te veel. Ik moest kort en krachtig kunnen uitspuwen en gedaan!

Toen heb ik een nul gekregen voor mondeling. De vraag die ze stelden was over annuïteiten, een heel moeilijke formule. Ik was nochtans de enige van de klas die dat op mijn duimpje kende en daar mee speelde. Ik was gelukkig met de vraag, en toch stond ik daar als een zombie: ik kon niets zeggen! Mijn geest was helder. Mijn ondervrager dacht dat ik de vraag niet gehoord had. Ik knikte van wel. Ik *kende* het ook en knikte "ja". Het verdict was dat ik een nul zou krijgen als ik mijn mond niet opendeed. Ik knikte spijtig "nee" en ik mocht gaan. Ik was compleet uitgeput.

Toen heb ik gedacht dat ik zou gebuisd zijn. We hadden in het laatste jaar driehoeksmeetkunde gehad en die cursus vond ik zo gemakkelijk. Ik zei altijd dat ik dat zelf had kunnen schrijven. Dat heeft me dan gered waarschijnlijk. Met het vijftigjarig jubileum van onze diploma-uitreiking, was er iemand die voortgestudeerd had en die les gaf in de normaalschool, en die had onze uitslagen van toen bij. Daar zag ik dat ik erdoor was voor alle vakken, en niet "gedelibereerd" zoals ik mijn hele leven gedacht heb.

In de les wiskunde sliep ik! Ik legde mijn hoofd op mijn armen en sliep. Dan kwam de leraar naast mij staan, tikte op mijn schouder, "Mertens, nu wakker worden, ik ga iets moeilijks uitleggen, dat zal u interesseren!" Na de uitleg aan het bord, keerde hij zich terug naar mij, "Mertens hebt ge 't begrepen? Ja? Slaapt dan maar voort!"

Ook al ben ik sterk geworden en gespierd in mijn puberteit, toch heb ik in mijn jonge leven nooit veel reserve en weerstand gehad.

Onze klastitularis

De heer Peeters, onze klastitularis, was een heel voorname, intelligente mens, lang en mager. Hij gaf geschiedenis op een briljante manier. Ik heb aan zijn lippen gehangen, maar hij deed dat op zo'n zaagtoon dat iedereen afhaakte. Ik denk dat ik de enige was die alles hoorde wat hij zei, omdat ik geboeid was.

Hij gaf ook Nederlands, als een echte naïeve priester. Hij leerde ons Guido Gezelle's

“Kerkhofblommen” met daarin de verzen:

*Traagzaam trekt de witte wagen
door de stille strate toen,
en 't is weenen, en 't is klagen
dat ze bin' de wijte doen!*

....

*En hij zelve kruist en wijdt hem,
eer hij ze in den breidel vangt,
met het water, dat bezijd hem
aan de ruwe bedspond hangt.
Want hij slaapt bij zijne beminde
peerden in den stal en bezorgt ze trouw,
trouwer als voor eigen kinde
eigen moeder zorgen zou. (...)*

Na het vers “Want hij sliep bij zijne beminde...” lieten we een lange pauze, voor we verder gingen met “peerden in den stal”. Dat kreeg zo een erotisch tintje! De priester moest ervan blozen, en verzekerde ons dat het er zo niet stond!

Buiten deze onschuldige gekheid, had ik wel veel respect voor hem, voor zijn erudiete kennis en zijn goedheid.

De macht van de kerk toen

Na elke vakantie moesten wij een bewijs van de pastoor binnen brengen en alle maanden een biechtbewijs van de biechtvader. Ik heb die biechtbewijzen altijd zelf geschreven!

Als we in Mechelen of omgeving woonden moesten we elke zondag naar de mis in de Sint-Romboutskathedraal en in de namiddag naar het Lof in de kapel van de normaalschool komen. Ook daar ben ik grotendeels in gebreke gebleven.

.....

Diploma

Bij de diploma-uitreiking in 1957 was mijn verloofde, die mijn vrouw werd, aanwezig. Het was feest. Mijn schoonmoeder was daar niet zo gelukkig mee. Zij had zware complexen: alle mensen waren slecht, behalve zij. Ze zat echt met zware problemen.

We zijn met z'n allen naar de foto graaf gegaan om het moment vast te leggen met een foto van mij en mijn verloofde.

Eigenlijk had ik toen naar de heer Peeters willen gaan om hem te bedanken, voor wat ik van hem gekregen had. Dat is 22 jaar lang in mijn hoofd blijven hangen... Tot ik eindelijk, in '79 een telefoonboek nam en hem opzocht, in Geel. Ik ben toen na dat telefoontje onmiddellijk naar hem gereden. Toen hij mij zag, herkende hij mij meteen en vroeg me, op een zalvende pastoorstoon, wat ik van onze nieuwe kardinaal vond.

“Ik denk dat ik u moet ontgoochelen,” antwoordde ik, “want ik ben helemaal niet katholiek. De kardinaal is voor mij een van de miljard Chinezen.”

“Oh, maar dat is niks, jong,” zei hij en hij werd ineens een mens, “kom binnen!” Wij hebben de hele namiddag gepraat, hij heeft allerlei versies van de Bhagavad gītā uit de kast gehaald – een prachtig werk – en we hebben als vrienden met elkaar gesproken!

Op het einde van de namiddag vroeg hij: “Waarom zijt ge nu eigenlijk gekomen?” Waarop ik hem vertelde dat ik al 22 jaar rondliep met het gevoel en de gedachte dat ik hem moest bedanken voor zijn inspirerende lessen. Nu zou ik, eindelijk, na al die tijd, vredig kunnen slapen.

Waarop hij repliceerde: ‘Wat voor een mens zijt gij?’ ..